

BES^eDA

E L E K T R O N S K A K N J I G A

Janko Kersnik

Kmetske slike

O M N I B U S

BES^eDA

Janko Kersnik

KMETSKE SLIKE

To izdajo pripravil

Franko Luin

franko@omnibus.se

ISBN 91-7301-042-1

beseda@omnibus.se

www.omnibus.se/beseda

PONKRČEV OČA

I

Tam doli pod Kompoljskim gradom v zatišju dveh majhnih dolin, raztezajočih se na sever in na vzhod, delala je soseskina cesta majhen klanec.

Preko ceste vrhu klanca pa sta držali dve ozki stezi.

Vsi grajski in kmetski lovci pripovedovali so, da je tamkaj na razpotju izvrsten stan za vsakovrstno divjačino.

Zajec, gnan in pojan od tulečih psov, pripihati mora, kakor so pravili lovci, kar po cesti, bodisi od desne ali leve; lisica priplazi in privleče se po ozki spodnji stezi in njo je treba posebno paziti. Srnjak pa prilomi skozi gosto, z robidovjem preraščeno grmovje; že na dve sto korakov ga lahko čuješ in na cesto pred puško mora priti.

Izvrsten stan je bil to! Tudi za srnice, lahkonože, živooke srnice!

A po teh streljati bilo je strogo prepovedano; grajski gospodarji so varovali svojo divjačino.

Bilo je septembra meseca, ko se je že zgodaj, v hladni rosi odpravilo nekoliko lovcev iz Kompoljskega grada na lov dol v zatišje.

Bilo jih je majhno krdelce. Grajski gospodar je hotel imeti nekaj zajcev, a sam ni utegnil iti nanje. Poslal je svoje lovške čuvaje, štirje so bili, in pridružil se jim je grajski učitelj, odgojevalec gospodarjevih sinov. Vedel je, da bosta mlada

dva barončka spala do desetih, in do tedaj hoteli so se vsi vrniti. Pozneje se je pač rosa posušila in sled se je izgubil.

Učitelj bil je po svojem službenem stanu med današnjimi najodličnejši lovec; postavili so ga torej na najboljše mesto, tja na soseskino cesto na razpotje.

Nič ne de, četudi ne zadene vsakega zajca; dovolj jih je tam po brežinah in čuvaji imajo bistre oči, da paznauhca ugledajo lahko že na ležišču.

Tam na obrobku vzhodne doline žarilo se je malo, ko je grajski učitelj prikorakal tja na svoj stan.

Lep mož je bil ta učitelj in še mlad.

Dolgo še ni bil v gradu in tudi ostati ni hotel dolgo, kajti študirati je mislil še dalje zase, in le počitnice svoje in morda še nekaj mesecev več hotel je prebiti tukaj. In kaj! Saj je bilo tudi dolgočasno v tem gradu; v mestu je pač druga zabava.

Lov, to je bilo še edino, to je bilo še nekaj tu v teh hribih. Ta še pomaga pozabiti nekoliko teh baronovih paglavcev.

Grenak kruh je to učiteljevanje pri visokih ljudeh — hvala bogu, da se lahko osladi, dokler smo v mestih. Pa na deželi!

Dobro uro že je stal učitelj tam na svojem stanu in ustrelil je bil res enega zajca, a po dveh je bil krivo pomeril. Ubi tega pa je ponosno obesil na suho vejo v bližnjem borovcu.

Gonjači so se bili s psi obrnili v drugo stran in učitelj je moral čakati, da se vrnejo okrog griča zopet proti njemu.

Sédel je torej kraj ceste na odrušen kamen.

Kar ga opozorijo lahke stopinje, katere so prihajale po soseskinem potu navzgor.

Mlada kmetska deklica prišla je mimo. Bila je pa tudi vredna, da si jo je človek, in četudi ni bil tako mlad ko grajski učitelj, ogledal in ogovoril.

A zadnjega ni bilo treba, kajti dekle je samo postalo pred zajcem in radovedno vprašalo:

»Ali ste ga tukaj ustrelili?«

Učitelja še pogledala ni bolj nego površno.

»Tukaj, tukaj!« reče oni, ki ni mogel z očesom od nje. »Kam pa greš ti?« pristavlja, ker ona ga je že bolj zanimala nego zajec.

Zdaj uprla je tudi deklica pogled svoj v lovca.

Zardela je malo.

»Na polje!« dejala je hitro in hotela dalje po cesti. »Čakaj malo, čakaj!« reče oni in stopi sredi pota pred njo. »Kako ti je pa ime?«

Govoreč, hotel jo je prijeti čez pas.

A ona se mu izmuzne.

»Vsak dan Urška!« reče smeje se in hiti navzdol.

A on je naglo zopet pri njej ter jo pridrži za roko.

»Urška? Čigava Urška si?« dejal je.

»Pustite me, meni se mudi!« reče ona malo nejevoljna, a vendar silil ji je smeh v zardelo lice. »Povej mi, čigava si, potem te izpustim, prej ne!«

Govoril je to z resnim naglasom, tako da se je videlo, da misli v istini izpolniti svoj namen.

Deklica je vila sem in tja svojo roko, katero je on krepko držal, ter pogledala po cesti gor in dol, da li nikdo ne prihaja.

Sramovala se je.

»Ker ste že tako sitni,« pravi naposled, »Tolstovršnikova sem. Zdaj me pa pustite v miru!«

In on jo je res izpustil.

Samo prej je še prijel jo hitro čez pas in jo bliskoma poljubil na majhne rdeče ustne.

Odrinila ga je nejevoljno in, roko svojo na ustih držeč, stekla po cesti.

Kmalu je bila za ovinkom, a učitelj je še vedno stal na mestu in gledal za njo.

»Tolstovršnikova Urška!« dejal je sam pri sebi. »To si bomo zapomnili; nisem videl še lepšega dekletca; malo zabave bode morda vendar v teh hribih!«

Kakih štirinajst dni pozneje jel je učitelj pogostoma hoditi zvečer na sprehod, kakor je sam dejal, in pozno se je vračal.

Baron se ni menil mnogo zanj, ker večere je imel oni proste; tudi drugi posli se niso brigali za učitelja; in če je tudi ta ali oni hlapec kako sumnjo izrekel o teh ponočnih učiteljevih sprehodih, gotovega nihče ni vedel povedati.

Znalo se je le, da hodi grajski učitelj navadno tja po dolini, na katere spodnjem koncu, dobre pol ure daleč, je stala samotna Tolstovršnikova hiša.

Čez dva meseca pa so baronovi odšli v mesto in učitelj z njimi.

Odslej se tudi med posli ni govorilo več o njem.

II

Kričal je in drl se na vse pretege, ko so ga nesli h krstu. V cerkvi pa so mladi župnik gospod Janez grdo gledali, ko so ga oblivali z vodo in ko so mu polagali peščico soli na jeziček.

»Ponkrèc naj bo, Ponkrèc!« dejali so potem gospod Janez,

»saj nima očeta, da bi mu imena izbiral; danes je pa svetega Ponkrcà god!« —

Ni boter ni botrinja nista hotela ugovarjati, čeravno je bil boter že zinil, da bi bil nasvetoval drugo ime; tako je bil krščen fantič za Ponkrcà.

In gospod Janez so vnovič grdo pogledali, vprašujoč malo pozneje v farovžu botra: »Koga bom pa za očeta zapisal?«

»I, se bo že oglasil, če se bo hotel!« dejal je boter, in potem so gospod Janez pustili prazno tisto vrsto v krstni knjigi, kamor se ima zapisati očetovo ime, priimek in dostojanstvo.

Kriččega Ponkrcà pa so odnesli domov.

Tamkaj tudi ni bil vesel dan. Stari Tolstovršnik je že od jutra sem klel in hudoval se okrog hiše in, ko se mu je zdelo dovolj, zadel je sekiro na ramo ter odšel v gozd smrečje klestit. Čakati ni hotel, da prineso malega vnuka iz cerkve. Želel in prerokoval mu je vse, samo dobrega nič.

Stara Tolstovršnica pa je brisala na tihem solze in kuhala juho za bolno hčerko. Tej je bilo slabo, silno slabo.

»Na, Urška,« dejala je mati, prišedši z malim loncem v izbo; »tole juho izpij; Anžiška mi je kokoš poslala, tako lepo kokoš, da jo je bilo škoda klati; le pij, Urška, dobro ti bo delo!«

Vtem sta prinesla botra mladega krščenca. Položili so ga v zibel in gugali jo sem ter tja, kajti kričal je še vedno.

»Ali so gospod kaj rekli?« vpraša stara mati potihoma botra.

»Dosti niso rekli,« reče ta, »pa krstili so ga na današnjega svetnika!«

»Kako pravite,« oglasi se bolno dekle, »kako so ga krstili?«

»Ponkrèc je, Ponkrèc; danes je njegov god! Gospod Janez so tako hoteli!«

»Oh, moj Bog!« zaihti mlada mati na glas in solze jo oblijó.

»I, kaj boš jokala! V nebesa lahko pride, naj bo že Jože ali Jurij ali pa to, kar je; z gospodom se nismo mogli kregati!« reče botra ter ziblje venomer otroka.

Tudi stara mati je brisala solze, a rekla ni nič.

»Očeta so tudi hoteli vedeti!« pristavlja boter ter ogleduje svoje umetno na kveder šivane čevlje.

»Oh, ti ljubi Bog!« vzdihne Tolstovršnica.

Dekle v postelji pa je zakrilo obraz. Tako slabo ji je bilo in tudi tako hudo pri srcu.

Botra sta kmalu odšla in okoli poldne vrnil se je tudi stari Tolstovršnik domov. Sekiro je zasadil na tnalo pred hlevom in potem ogledoval pod kozolcem voz in nekaj borovih plohov, ki so se tam sušili. Naposled je šel v hišo, a po bolni hčerki ni vprašal.

Pri kosilu so vsi molčali: gospodar, hlapec in dekla; matere ni bilo.

Drugi dan pa je pri farni cerkvi zvonilo mrliču. Tolstovršnikova Urška je bila umrla.

Ko so jo pokopavali, bil je tudi stari Tolstovršnik med pogrebci in si je nekajkrat potegnil z desnim rokavom čez obraz.

Stara mati pa je doma sedela in vzdihovala in jokala ter zibala malega Ponkrčà.

III

Minilo je trideset let.

Na Tolstovršnikovem domu gospodaril je Ponkrèc. Za stari-
m očetom, ki je prvi šel s tega sveta, gospodinjala je stara
mati, a ta je pred nekoliko leti izročila vse vnuku. Umrla pa
je leto pozneje, ko se je oženil Ponkrèc.

Ta je sedaj kmetoval tukaj, kakor so kmetovali drugi pred
njim. Ves teden je bilo dela in truda dovolj, ob nedeljah pa si
je časi rad privoščil kozarec vina, če je bilo toliko okroglega
pri hiši, da se oni krajcarji niso poznali; kajti bil je priden in
varčen mož.

Posestvo njegovo stalo je bolj na samoti, tako da je malo-
kdaj oglasil se kakšen popoten človek tu; a če je kdo prišel,
Ponkrèc nikogar ni podil od hiše; še jesti mu je dal in prenočil
ga pod kozolcem, pozimi pa v hlevu. In vse to za dobro be-
sedu.

Bilo je okoli božiča in mraz, da je škripal sneg pod nogo.

Pri Tolstovršnikovih so odvečerjali, kar pride hlapec pra-
vit gospodarju, da na koncu hleva sloni človek ob zidu, ki
prosi prenočišča, ker je tako oslabel, da ne more dalje.

»Kdo pa je?« vpraša gospodar.

»E, kakšen capin mora biti; raztrgan je in skoro bos,« meni
hlapec nejevoljno.

»Naj bo, kar hoče, v hlev na slamo mu pokaži!«

Čez nekoliko časa odloži Ponkrèc svojo kratko pipo in reče
ženi, ki je otroke spat spravljala:

»Pogledal bom pa vendar, kakov capin je tam v hlevu; če
je pravi, mi še kravo ukrade.«

V hlevu, tam v zadnjem kotu je na slami zleknjen stokal

star mož. Hlapec je bil vrgel raztrgan kožuh nanj in v tega se je zavijal stari capin, kajti tak je bil v istini po svoji vnanjosti. Iz čevljev, katere je kazal izpod kožuha, lezli so poleg palcev tudi drugi prsti.

Rdeči njegov nos je kazal, da ni od samega mraza rdeč; na glavi je imel le malo las in ti so bili sivi.

»Ta ne bo krave kradel!« mislil si je Ponkrèc, ko je bil ogle dal starca.

»Ali vas zebe?« vpraša potem glasno.

»Zdaj je že bolje,« reče oni, »pa lačen sem, lačen!«

»Pojdi k materi, Bolt,« veli gospodar hlapcu, »nekaj večerje je ostalo!«

»Ali ste vi gospodar?« vpraša zdaj oni na slami.

»Sem!«

»Ali ste doma tukaj?«

»Kajpak!« deje Ponkrèc, ki je gledal, ali je živini dobro nastlano.

»Kje pa je tista Tolstovršnikova Urška?« vpraša zopet oni počasi in ječe.

»Urška?« odgovarja Ponkrèc osupnjeno, kajti ni se mogel takoj domisliti. »Jaz ne poznam — a, Urška! Tako je bilo moji materi ime.«

Čudno se mu je zdelo, kaj povprašuje tujec.

»Ali je že, ali so že umrli mati?« izprašuje zopet oni.

»Takrat, ko sem se jaz rodil!«

Tujec je malo premolknil in vzdihnil, potem prične zopet:

»Kje je pa vaš — oča?«

»Kaj hudirja povprašujete to?« zaropoče Ponkréc.

A vtem je prišel hlapec in prinesel nekaj ričeta v skledi.

Tujec se je sklonil kvišku in zajel nekajkrat, pa potem zopet odložil žlico ter legel nazaj.

»Ne morem, slabo mi je!« reče ječe.

»Umrl bo!« krikne hlapec.

Ponkrèc se skloni čez starca.

»Po gospoda teci,« reče hlapcu, »saj bo res umrl!«

Bolt je zaklel med zobmi; v vas k fari je bilo daleč in debel sneg je ležal zunaj. Pa šel je vendar urno.

Čez nekoliko časa odleglo je onemu tako, da je zopet prišel:

»Kje je pa vaš — oča?«

Ponkrèc se ni mogel več jeziti. Prisedel je na korito poleg bolnika in dejal:

»Saj ga nismo poznali — ne jaz in ne stara mati! Trideset let je tega.«

Capin se je po teh besedah vzel na pol kvišku in zaječal:

»Jaz sem tvoj oča!«

Ponkrèc je odskočil k zidu, te besede so ga preplašile; mislil je, da se starcu blede.

Stari capin pa mu je jel pripovedovati počasi, pretrgano in ječe venomer dolgo, dolgo povest in Ponkrèc je le poslušal, zinil ni besede. Vsega — vse lahkomišelnosti in nesreče — vsega tudi ni umel.

In ko je končal starec, šel je Ponkrèc molče ven iz hleva v hišo in je poklical ženo.

Postlala sta v hiši posteljo in z velikim trdom privlekla bolnika iz hleva.

Ženi je Ponkrèc le nekaj besed rekel, potem ona ni več povpraševala.

Ko so prišli gospod Janez — saj so še vedno duše pasli v tej fari — ležal je tujec že v čedni postelji v hiši.

Hlapec Bolt je debelo gledal to izpremembo.

Proti jutru je res umrl — Ponkrčev oča.

Pogreb je oskrbel in plačal sin. Nekoliko dni pozneje pa je prišel še k župniku, h gospodu Janezu, položil križavec na mizo ter rekel:

»Za eno sveto mašo, gospod fajmošter, za mater in pa za — onega; saj veste za katerega!«

ROJENICA

Gori v gozdu v temnem zatišju pod veliko skalo, tam vam je krasno. Krog in krog stoji mnogo starih dreves, hrastov in smrek, nekoliko košatih jelk, in skalo je zasedla debela, okorna bukev.

Tam je bil časih čuden pogovor, posebno na večer, kadar je hladen piš potegnil skozi veje; poslušat sem hodil tja ter smejal se robotim dovtipom starikavega, razzeblega hrasta, kateri je s kosmato, z mahom obraščeno vejo poskušal božati vitko jelko poleg sebe. Upogibala se je sem ter tja in, če se je na lahko presukala v stran, zahrščalo je gori po na pol suhi hrastovi veji; začulo se je, kakor bi hromi starec zaječal od bolečin, in po drugi družbi okoli šlo je šumenje, zlobnemu smehu podobno. Da, da — smejali so se okornemu, zaljubljenemu starcu in ta jim je potem s kosmatimi dovtipi odgovarjal. Celo debela bukev na skali se je namuzala, toda zavist in ljubosumnja ji ni pustila dobre volje.

»Nate se bom zvrnila, in četudi poginem, ti svetohlinska baba,« sikala je bukev, zagrozivši jelki. »O, le čakaj, če skočim raz skalo, opraskala ti bom tvojo gladko kožo in nekoliko las ti bom tudi poruvala, ti ošabnica prilizljiva!«

In stala je res nekako grozeče na skali. To bode polom, kadar se bo zavalila dol, in srečna bo jelka, ako bode dala samo malo kože in nekoliko vej.

Pa bukev stoji trdno priraščena na skalo, jelki se ni briga-

ti za njeno jezo. Zato se je tudi mirno hrastovih objemov otresala: le kvišku, kvišku je hrepenela.

Blizu nje, iz skalne razpokline pa je bil pognal leskov grm. Skoro po tleh se je plazil, pa nekaj tankih šibin je vendarle poganjal kvišku.

Ena med njimi je bila posebno krepko in visoko pognala, tako da so mali sosede tudi pozorni postali.

»To bo kaj posebnega,« dejal je rdečebarni lusnec, ki je rastel na bukveni koreniki. »Zakaj pač mi ne moremo tako kvišku?« In ježno se je še bolj prijel in zajedel v materino koreniko.

»Bo, bo!« prikimal je bližnji pritlikavi borovec; revež je bil skrivljen in pohabljen; lezel je že skoro v zemljo. »To bo kaj posebnega,« pritrtil je ter hotel prerokovati, kakor to radi store stari ljudje.

»Kaj bo neki?« oglasi se od druge strani z zaničljivim posmehom star dren. »Marsikoga sem že videl rasti in rasti in hrepeneti kvišku, pa s tal vendar ni mogel. Tedaj stoprav, ko so ga posekali! In pa še ta ubogi pritlikavec — kaj bo to ječavo revše? Otroke bodo strašili z njim.«

»Imeniten bo postal!« oporekal je borovec ter poskusil oblastno gugati se. Toda preokoren je bil.

Stari dren pa se je zaničljivo smejal. —

Prišla je druga pomlad in ž njo velika noč. Vaški pastir je delal otrokom butare, da jih ponesó cvetno nedeljo v cerkev, in lazil je po gozdu iskat in rezat drobnih šibin.

Tudi tja pod skalo je prišel in radovedno, celo strahoma so ga gledala drevesa. Dren se je, v svesti si svojega trdega života, malo zlobno namuzal, pa borovec se je skoro prestrašil. Pastir je nosil oster nož v roki.

Celo velika, košata jelka je za trenutek pozorna postala. In glej, pastir si je izbral ono lepo, vitko leskovo šibino ter jo odrezal. Borovec je na tihem zaječal, dren se je še vedno smejal, po gostih, temnih jelkinih vejah pa je šlo nekaj, kakor globok, tih vzdih, pa le za trenutek, potem pa je kraljica dreves majala zopet ponosno svoj vrhunec nad nizkimi sosedi.

Kopôrčev Jurca je bil izpolnil prav štirideseto leto, ko mu je oče umrl; to je bil v vsem dosedanjem njegovem življenju najvažnejši, najpomembnejši dogodek, razen onega, ko se je bil, star komaj dvajset let, udeležil hudega tepeža v hribovski vasi.

Tedaj so ga bili za nekoliko mesecev zaprli, kajti eden njegovih nasprotnikov je bil odnesel počeno črepinjo — pa naposled je bil vendar okreval. Ko se je bil pa Jurca vrnil iz zaporu domov, vzel je njegov oče debel cepec v roke ter je po svoje kaznoval sina; pretepel ga je, da je ubogi Jurca tri dni na kozolcu v senu ležal in stokal. Potem je šel zopet očetu pomagat pri delu; bilo je prav ob žetvi.

Z očetom pa dolgo dolgo nista govorila, akoprav sta bila sama na domu in skoro vedno skupaj. Mati Jurčeva je bila že zdavnaj pod zemljo, brata in sestre ni imel; stara gostja, stanujoča pri Koporcu, oskrbovala je najnujnejše gospodinjstvo.

Jurca je potem le po redkem kam v vas hodil; fantov in tepeža se ni bal, toda starega svojega, in le-ta je bil pač korenjak, da se treh ni ustrašil.

Enkrat pa je prišla Jurcu nova misel v glavo, a nosil jo je dolgo, dolgo v srcu in že skoro na jeziku; naposled se je je vendar iznebil. Star je bil tedaj okoli trideset, a oče njegov skoro šestdeset let.

Bilo je pozimi, pred pustom.

Stari je po večerji zlezel za peč ter legel na kožuh in Jurca je sedel v kotu za mizo ter užigal pipo.

»Lazarjevi so šli danes na ogled,« dejal je ter vlekel silno tobakov dim v se.

Stari ni odgovoril.

»Štiri sto bo imela, pa enega junca, tistega mavrastega,« nadaljuje sin po kratkem molku.

»Lazar jih bo pač počasi štel,« omeni sedaj oče ter se preobrne na svojem ležišču.

»Pravijo, da bo stric primaknil.«

»Če bo neumen.«

Nastal je zopet molk in Jurčev tobak navzlic vednemu vžiganju ni hotel goreti.

»Oče!« dejal je mladi na hip ter uprl oba komolca ob mizo.

»Kaj?«

»Jaz bi dejal — kakih tri ali štiri sto bi se tudi dobilo.«

Stari ni črhnil besedice.

»Hiša je dobra, polje ni slabo in nekaj živine imamo. Sivka bo drugi mesec storila.«

»Tisto bo za mesarja,« deje Koporec ter globoko zazeva. Vedel je, kam meri sin.

»Oče,« nadaljeval je Jurca in pogum mu je vedno bolj rastel, »jaz bi dejal, da bi bilo tudi prav za vse, ko bi se ... oženil.«

Sam se je prestrašil zadnje besede; pljunil je pod klop ter iztrkal svojo pipo.

Stari na peči se niti ganil ni, in tako sta zopet nekoliko časa molčala.

»Tisto smrečje boš jutri s hriba zvlekel!« dejal je potem Koporec ter obrnil se v steno.

Jurca pa je pihnil luč in odšel v hlev. Od tega večera z očetom o ženitvi nista več govorila.

Sedaj pa je umrl stari ter pustil Jurci posestvo — majhno sicer, pa vendar nezadolženo in dobro obdelano.

Tri mesece po očetovi smrti se je Jurca res oženil; on je imel štirideset let, nevesta pa trideset in štiri sto goldinarjev dote. Stara gostja — Urša ji je bilo ime — ostala je v hiši.

Tri leta ni bilo posebnega dogodka v Jurčevem življenju; čez tri leta pa je dobil sinka in, ker se je porodil na sveti dan, krstili so ga za Štefana.

To je bil čuden dan očetu. Sam ni vedel, je li vesel ali ne; pa vesel je bil, da nikdar tako. Hlapcu je velel — kajti sedaj je imel že hlapca — da naj izpije kozarec vina v krčmi na njegove stroške, in zvečer je šel sam v krčmo, kar se je sicer redko kdaj zgodilo. In tam je za vino dajal. Vračal se je pozno domov — vesel in skrben, vse obenem, stopal pa je težko po snegu.

Tam v lisičjem gozdu se mu je nekaj čudnega pripetilo.

Obstati je moral na hip, kajti pred njim in ravno tam, kjer je bil ugledal malo prej visok, košat in s snegom pokrit grm, videl je visoko belo ženo in groza ga je spreletela.

»Rojenica! To je rojenica!« šepetal je s težkim jezikom in zdelo se mu je, da ona odgovarja: »Da, jaz sem rojenica! Vedi, Jurca, tvoj sin — ta bo imeniten mož in, kadar bo umrl, sam cesar bo šel za njegovim pogrebom.«

Jurca je strmel predse, a potem je taval dalje in drugega dne se je zbudil s težko glavo doma v hlevu na hlapčevi postelji.

V početku ni vedel, se mu je li sanjalo o rojenicah, ka-li? Domislil se je visokega borovega, s snegom pokritega grma, kateri se je bil na hip izpremenil v visoko, belo ženo — rojenico; premišljal je sem ter tja, pa na koncu je bil uverjen, da bo njegov Štefan še poseben, imeniten mož.

»Študirati mora,« dejal je sam pri sebi, »za gospoda« seveda; kaj, ko bi bil še — škof?«

Zvrtelo se mu je skoro v glavi — bodisi od veselja ali večerajšnjega pitja. —

V teku tedna se je oglasil pri Koporčevih vaški čednik Omahnež. Le-ta je bil obenem tudi zagovarjalec, čarovnik; ljudi je zdravil in živino in prerokoval je; časih je tudi tatove uganil.

Z dolgo palico v roki je prikorakal do Koporčeve hiše; palico je držal dve pedi pod vrhom ter jo visoko dvigal in daleč predse postavljajal.

»No, Jurca, kaj pa je s tvojim sinom?« dejal je oblastno ter vrgel prazno vrečo na klop pred peč.

»Zdrav je!« odgovoril je oče.

Vtem je mati z detetom vstopila.

»Res je,« nadaljeval je Omahnež in le za trenutek pogledal otroka. »Toda varuj ga! Vrbovih šib nareži in vtakni mu jih v zibel. Iz vrbe se hudič reži, pa varuje pred sovražnikom.«

»Gladeža sem mu že dala pod vzglavje!« deje mati skrbno.

»S tistim ne bo niti zveličan niti najedel se, kar je vendar prva potreba,« oporeka Omahnež zaničljivo.

Jurca se ni upal besede ziniti.

»Ali bo živel?« vpraša čez nekoliko časa s plahim glasom, ko so vsi molčali.

»Pokaži fanta!« veli Omahnež.

Pretipal je otroka ter posebno ogledal roki, čelo in ušesi. Potem je sedel zopet na klop in nihče roditeljev se ga ni upal povprašati.

»Ali imaš kaj tobaka?« deje prvi Omahnež ter izvleče pipo. Jurca mu ga naglo ponudi.

»Le vesel bodi, Jurca; ta fant je vseh vreden, kar jih je v vasi in v fari.«

Ni treba omenjati, da se je tisti dan Omahnežu dobro godilo pri Koporčevih; in ko je odšel, odnesel je še nekaj poličev moke in kos zabele v vreči.

Mali Štefan pa je postal res krepak dečko. Ko je bil malo odrastel, oče Jurca ni pozabil rojenice niti Omahneževega prerokovanja; dal je dečka v mesto v šolo.

Kolikor je premogel, plačeval je zanj; vina si ni privoščil in mati si je pritrgavala, kar je mogla, da pošlje v mesto za Štefana.

Ta pa ni izpolnjeval, česar sta se nadejala oče in mati o njem. Čez malo let je moral ostati doma; s šolo ni šlo več.

Jurca se ni hudoval na sina, kajti trdne svoje nade še ni bil izgubil.

»Še cesar ga bo slavil!« dejal je časih sam pri sebi in enkrat je v slabi uri tudi sosedu to svoje prepričanje razodel.

Šalili in smejali so se na vasi temu Koporčevemu domišljanju, toda njega to ni žalilo.

Štefan je znal brati in pisati in nemški se je bil naučil; v bližnjem trgu je bilo nekoliko uradov in tja je spravil Jurca svojega sina za pisarja.

»Boš videl, Jurca, iz tvojega fanta bo še kaj,« dejal je Omahnež večkrat in Jurca mu je veselo prikimal.

»Kar je za drevo rojeno, drži se drevesa, težka zemlja pa sama z lemeža leze,« nadaljeval je stari čednik.

Vedel je, da ne govori zastonj.

Nekaj let je zopet minilo in ljudje na vasi niso več tako šaleč se gledali Koporčevega sina. Pisar pri uradu je časih imenitna oseba.

Toda Štefan je izpolnil dvajseto leto in vzeli so ga v vojaške.

Mati je jokala in tarnala, oče pa je ponosno hodil okoli.

»Pokazal boš lahko, kaj znaš in veš!« dejal je sinu ter dal odhajajočemu zadnja dva tolarja, katera je bil leta in leta hranil za posebno priložnost. A ko je fant izginil doli za klancem, sédel je Jurca nehote na tnalo pred hlevom ter skrčil roke v pesti; predse in gor kvišku proti jasnemu jesenskemu nebu je zrl; — pa videl ni niti sinjega neba — in ne pred seboj gole, le na posamičnih vejah še rumeno listje noseče jablane; — vse je bilo kakor v megli. Zvečer sta sedela z ženo dolgo, dolgo pri beli, javorovi mizi; malo sta govorila. Šele ko sta odmolila ter odpravljala se spat, omenil je Jurca skoro veselo: »Le tiho bodi, naš Štefan bo še — kaj! Ali veš, kaj je govorila rojenica o cesarju?«

Bilo je nekoliko mesecev pozneje, spomladi — na Dunaju.

Iz vojaške bolnice je korakalo majhno krdelce vojakov in godba pred njimi; za njimi pa se je peljal mrtvaški voz. Pokopavali so prostaka, in razen edinega častnika, ki je šel za vozom, in razen majhne kopice vojakov ni bilo pogrebca.

In ko so zavili iz tesne ulice na širok prostor, pripeljala se je po naključju mimo dvorska kočija. Visokostasen mož, vojaško opravljen, je sedel v njej. Ko ugleda mrtvaški sprevod,

ukaže kočijažu ustaviti; sam pa stopi z voza ter vojaško pozdravi sprevod.

Bil je cesar, ki je pozdravljal svojega mrtvega vojaka.

Oh, rojenica — rojenica!

Teden pozneje so zvedeli pri Koporčevih, da je Štefan umrl za vročico.

»Sam cesar mu je salutiral,« pisal je tovariš Štefanov, ki jo poročal to vest v domačo vas.

In kaj bi vam še pravil, kako je jokala mati!

In kaj bi vam pravil o Jurci? Jokal se ni — toda kakšna je bolest onega, ki ji ne more dati duška v joku!

»Rojenica! Rojenica!« vzdihoval je ter stiskal pesti. —

Stara sta postala — Jurca in njegova žena; slabotna in be-težna sta, bolj kakor bi morala biti po svojih letih. Rejenko sta v hišo vzela in o prihodnjem predpustu morda jo bodeta na svoj dom omožila. Sama pa si bosta živež izgovorila — doma sicer, a vendarle pri tujih ljudeh.

V ZEMLJIŠKI KNJIGI

Ah, vi juristi — suhoparni ste in brezčutni! Pa kaj — brezčutni? Trdi in tesnosrčni, malostni in brez — poezije! V prahu svojih aktov morite si ves razum za poezijo!«

Med tem pogovorom je pobiral zdravnik dr. Sever drobne dominske kamenčke z mize ter delal ž njimi pred seboj ume-ten obok.

Njegov sosed pri mizi in do sedaj soigralec, advokat dr. Pavlin, vžigal si je vnovič svojo dolgo pipo in malo hudoben smehljaj mu je zaigral okoli usten po prijateljevem ogovoru.

Oba sta bila mlada moža in živela sta v malem trgu ob svoji praksi. Sleherni večer skoro sta se sešla v krčmi pri do-mini, večidel sama, ako se jima ni pridružil ta ali oni ožen-jenih uradnikov; ona sta bila še samca, akoprav je bil rado-vedni svet že zdavnaj uganil, da ne ostaneta več dolgo sama.

»Prijatelj, v tebi se je oglasil navaden neizkušen filister ali pa nekdanji ognjeni gimnazialec; prvi vidi le naše rubežni in naše ekspenzarje — ti sicer niso tako suhi — in gimnazialci so prepričani, da je paragraf pegazu — konjska smrt. Veruj mi, dragi, tudi v pandektih boš našel poezijo, če jo boš hotel; saj jo najdeš tudi v brezzobem polomljenem glavniku ali pa na umazani kunj, ki leži za hišo na smetišču.«

Odvetnik se je pri teh besedah preko svojih naočnikov ozrl v prijatelja ter močno vlekkel dim iz pipe.

»Haha, ne bodi smešen!« oporeka zdravnik ter porine od sebe kup kamenčkov, v katerega se je bila ravnokar podrla njegova umetna stavba. »Apolon v vašem meničnem zakonu — —«

»Ravno tako kakor v tvoji nux vomica ali v brizglji — za úha — seveda.«

Smejala sta se oba.

»Pa nikar ne misli, da se šalim — kar tako tja vendan,« povzame zopet dr. Pavlin pogovor, »dokazati ti hočem na kratko, da prav pri nas v naših prašnih suhih aktih ali v enem samem izpisku najdeš lahko cel roman — tragedijo, da, večkrat tragedijo; suhi, lapidarni stil naše uradne pisave ji ne daje nobene barve — niti tendence niti okoliša — in morda prav zato še bolj pretrese bralca, ki jo slučajno zasledi.«

»Radoveden sem.«

Smehljaje si je vžgal zdravnik smotko.

Oni pa je pripovedoval.

»Saj veš, kaj je *zemljiška knjiga*? Oni nezmotljivi zapisnik grehov vsakega, kdor imenuje kaj nepremičnega — kos zemlje svojo last, zapisnik, kjer se redno dolgovi in sami dolgovi vpišujejo in tako redkokrat — brišejo. Izpisek iz take zemljiške knjige sem imel danes pred seboj, v katerem je v kratkih treh stavkih zapisan cel roman; — pa stoj! O tem govorim pozneje.«

Odvetnik je prijel svoj kozarec ter ga na pol izpraznil.

»*Znojilčevo* posestvo poznaš?« nadaljeval je potem. »Tam gori nad trškim malinom stoji polomljena kočica — pa sveta je

mного okoli. Pred tridesetimi leti je bilo to posestvo brez dolga — brez vknjiženega namreč — in stari Znojilec baje tudi drugih dolgov ni imel, ampak še kaj srebrnega v skrinji in pri ljudeh okoli tudi kaj izposojenega.

Imel je dva sina — *Tomaža* in *Matevža* in, ker mu njegova prezgodaj umrla žena hčere ni bila porodila, vzel si je bil tržaško rejenko v hišo. Krščena je bila že v najdeniškem zavodu v Trstu na nenavadno ime Adelaida in, ker priimka ni prinesla na svet s seboj, dali so ga ji tudi tam; zvali so jo: Adelaida Adel. Doma pri Znojilčevih pa so imeli preokorne jezike, da bi pravilno izgovarjali to ime; — klicali so jo: *Lajda*.

Ta Lajda je zrastle z domačima sinoma, s Tomažem in Matevžem, kakor zrasto povsod kmetski otroci. Ti vse to prav tako veš kakor jaz; saj sva tudi tako zrastle.

Znojilec je umrl. Hrast ga je bil potrl, ker ga je nerodno sekal, in tri dni pozneje je ponesrečeni izdihnil svojo dušo. Prej pa je napravil oporoko. Tomažu je zapustil domačijo, Matevžu izgovoril dote tri sto goldinarjev in Lajdi tudi dote petdeset goldinarjev. To je bilo tedaj mnogo.

Otroci so bili še mladi; Tomaž je sicer že izpolnil dvajseto leto, pa Matevž je imel sedemnajst in rejenka Lajda dvanajst let. Tomažu je jerob leta kupil ter ga oženil, Matevž in Lajda pa sta šla služiti. Doti njihovi je sodišče vknjižilo na Tomaževo posestvo, na prvo mesto seveda, ker doslej tam nobenega dolga ni bilo.

To je bila torej prva vknjižba v zemljiški knjigi Znojilčevega posestva — prvo dejanje ali poglavje v romanu, v tragediji, katero ti pripovedujem.

Tomaž je gospodaril doma, dobro in slabo, kakor je letina nanašala in kakor so mu oni srebrnjaki prihajali, katere je

terjal po očetu. Tudi dota, katero je bil priženil, pomagala je nekoliko časa. Pa denarja je bilo vendarle vedno manj in čez nekaj let je Tomaž že drugod na posodo iskal; malo sicer, pa — z dolgom je kakor s samosévo konopljo — pravi naš krčmar.

Tako je minilo šest let. In tedaj je usoda storila, da Znojilčev Matevž ni imel nobene službe ter je prišel domov k bratu Tomažu. Za hlapca se je ponudil in ostal. Imel je triindvajset let.

Tam gori na Viševku — ti veš, kje je, komaj uro od tod — pri Brnotu služila je tedaj Znojilčeva Lajda. Osemnajsto leto je bila izpolnila — in ti tudi veš, da je to krasno število: osemnajst let! Če imaš še kaj fantazije — misli si jo prav živo.«

»Priatelj, ne bodi sentimentalen!« šali se zdravnik. »Pripoveduj, pripoveduj —«

»Ah, prav kratko bode! Tukaj v trgu je bil semenj in popoldne je prišel, kakor drugi fantini, tudi naš Matevž sem dol z Znojila. Svojo pipo je tlačil ter gledal, kje bi si ceneje kupil kos sukna.

»Oh, glej ga no — Matevža!« ogovori ga zala deklica ter obstoji pred njim. »Od kod si pa ti prišel?«

V eni roki je nosila dva velika lonca, v drugi pa nekaj kosov usnja in par surovih podplatov. Stisnila je te pod drugo pazduho ter pomolila Matevžu svojo rjavo, žuljavo desnico.

»Ej, Lajda, komaj sem te spoznal!« dejal je le-ta, stisnil ji roko ter je ni izpustil. »Štiri leta se nisva videla.«

»Morda bo res štiri,« smeje se ona in Matevž se ni mogel nagledati njenih belih zob, majhnih usten in zardelega lica.

Povedala sta drug drugemu, kje služita zdaj, kako je pri

Znojilčevih in kako pri Brnotovih in kaj je kupila danes Lajda in kaj misli kupiti Matevž.

›Pa za vino boš vendar dal, preden se razideva?‹ pravi deklica veselo.

›Če boš pila?‹

Matevž je res dal za bokal vina, pa izpil ga je skoro sam. Spremil je deklico potem nekoliko pota. ›Pa k nam kaj pridi!‹ dejal je, ko sta se ločila.

›Po pirhe morda!‹

›No, le pridi!‹

In šla sta na desno in na levo.

A Matevž ni čakal pirhov ni velike noči.

Semenj je bil v ponedeljek in že v soboto večer proti polnoči je potrkal nekdo gori pri Brnotovih na malo okence v hramu, kjer je spala dekla.

Spoznala ni, kdo trka, toda čula ga je takoj. Trikrat, štirikrat je zaropotala majhna, zatemnela šipa v oknu, pa deklica je le brez sape poslušala, kdo se bode oglasil. In sedaj je oni zunaj zašepetal nekoliko besedi in že je bila iz postelje in pri oknu.

›Ko bi te kdo videl? Oh, pojdi, pojdi, Matevž!‹ zašepetala je.

Pa on ni šel; proti jutru stoprav, ko je gozdni jereb začel piskati doli v košatem bukovju. In prišel je zopet — sleherni teden — tako okoli polnoči ter čakal, da je potegnil hladni jutranji piš. Šlo je že na pomlad.

Veliki ponedeljek je prišla Lajda res po pirhe na Znojilo; Matevž je bil tudi doma. Pa deklica ni bila nič kaj vesela in tudi lice njeno, časih táko kakor rdeči pirhi, katerih so ji dali v robec, ni imelo več te barve.

›Ali si bolna?‹ vprašala je Tomaževa žena.

›Ah, ne — pekli smo veliko,‹ odgovorila je ona ter gledala v stran.

Matevž jo je proti večeru spremil čez hrib. Molče sta korakala drug poleg drugega in tudi Matevža je nekaj težilo. Pipo je vlekel, toda tobaka ni bilo v njej.

Doli pod klancem se je hotel vrniti.

Tedaj pa je Lajda postala, z rokama zakrila obraz ter bridko zajokala, da so ji solze kapljale med rjavimi prsti.

›Kaj ti je?‹ dejal je Matevž, pa pogledal je ni ter z nogo brcal v brinov grm, rastoč poleg steze.

›Saj veš — kaj!‹ odgovorila je ihtoč.

Matevž je zaklel, pa le venomer suval s peto grm.

›Jaz bom šel stran, na Hrvaško — ali kamor —‹

›Pa jaz, — Jezus Marija!‹

Jok je fanta razburil in smililo se mu je dekle: ›Ej, kaj boš vzdihovala — morda pa ni tako!‹ dejal je, da bi utešil tudi svojo vest in skrb.

Lajda si je obrisala lice ter obrnila se navzdol po stezi.

Ločila sta se brez pozdrava, ne da bi se pogledala ali roki podala.

Matevž je nazaj grede parkrat polglasno prav grdo zaklel, vrhu hriba pa je zaukal, da je odmevalo od bližnjih bregov.

Leto pozneje pa ga ni bilo več doma; pravili so, da je šel na Hrvaško hraste sekati. Prej pa je bil z Znojilčevo Lajdo in z jerobom, katerega so bili postavili njenemu novorojenemu otroku, fantiču — sklenil sodno poravnavo: odstopil je otroku svojo doto, vknjiženo na bratovem posestvu, in s tem je bil rešen tudi vsega daljšega plačevanja. Jerob je vknjižil to pravico v zemljiško knjigo — in tu imaš drugo intabulacijo na

Znojilčevem posestvu ali, če hočeš, drugo poglavje našega romana, pisanega v zemljiško-knjižnem izpisku. In tretje tudi ni izostalo.« —

Doktor Sever je bil že pozabil svojo smotko ter je le poslušal.

»O Matevžu do današnjega dne ni bilo več ni sluha ni duha — »šel je po svetu, bogve kam < — stara povest! Pravili so, da se mu je prav tako zgodilo kakor njegovemu očetu; drevo ga je ubilo tam doli v Slavoniji. Pa za to se nihče brigal ni — saj ni imel premoženja.

Tudi Lajda je zdavnaj že umrla; sušica jo je pobrala; bog sam vedi, katerim roditeljem se je bilo ubogi rejenki zahvaliti za življenje — za tako življenje in za sušico?

Svojo doto je bila porabila v bolezni.

Ostal je sedaj še mali *Lukec*, njen in Matevžev sin. Krstili so ga tako, ker se je bil prav o sv. Luki porodil.

Tomaž ga je vzel na Znojilo; saj je imel fant denar pri njem in treba ni bilo obresti plačevati, ako ga je sam oskrboval. To je tudi storil prav tako kakor s svojimi otroki. Vsi vkup so pozimi za pečjo čepeli, poleti pa pasli — v šolo hodili in pozneje, ko so bili malo odrastli, tudi skupaj na vasi fantovali.

Z Znojilčevim premoženjem pa je šlo navzdol — rakovo pot. Mož ni pil, pomagati pa si vendar ni mogel. Gozde je posekal, časih je vso žetev prodal — kar stoječo na polju — obresti, katerih plačevati ni mogel, preobrnil je v glavnico, in tako je bil še komaj na površju — da je še plaval — dokler ga kak upnik ne porine v dno.

Predlanskim pa — tebe še ni bilo tu v tem dolgočasnem kraju — stepli so se fantje na Viševku, prav pri Brnotovih. Drug rod je sedaj tam in tudi drugi rod je tja pod okna hodil

in se pretepal. Pa usoda, usoda! Znojilčevega Lukca so ubili — prav tam, kjer je nekdam njegov oče vasoval. Se li ne šali usoda z nami?

Lukec je bil mrtev, pa zapustil ni oporoke, za to pač časa ni imel. Toda premoženje njegovo je ostalo: onih tri sto gol-dinarjev starega denarja, vknjižena dota njegovega očeta Matvža.

A Lukec je bil nezakonski otrok in tak nima drugega zakonitega dediča nego mater svojo; le-ta je bila pa že tudi mrtva. Torej zapade po naših zakonih premoženje erarju, državnim blagajnici ali — cesarju, kakor pravi naš kmet.

In erar se je res pobrinil za to dediščino. Po končani obravnavi je vknjižil svoje pravice do Lukčeve terjatve pri Znojilčevem posestvu, zapadlo dediščino, *kaduciteto* imenujemo mi juristi tako stvar — in potem je tožil za denar.

In ta vknjižba je tretji — zadnji del mojega romana ali, če hočeš, moje tragedije.

Epilog še pride in ta je kratek: danes je bilo Znojilčevo posestvo pri izvršilni dražbi zaradi te erarove dediščine prodano. Jaz sem bil navzočen in pregledal sem zemljiško-knjižni izpisek — ekstrakt, in iz njega sem bral v kratkih treh vknjižbah to, kar sem ti pripovedoval. In ti praviš, da pri nas, v našem rokodelstvu ni poezije!«

Prijatelja sta nekoliko časa molčala. Živo pripovedovanje odvetnikovo je bilo zdravnika ganilo.

Doktor Pavlin pa si je vnovič tlačil pipo.

»Pozno je, pojdiva!« pravi zdravnik.

Odšla sta počasi iz krčme in zaspana točajka je zaprla večne duri za njima.

Temna brezmesčna noč je bila, pa nebo vendar jasno in brez števila zvezd se je lesketalo po njem.

»Kdo je pa kupil ono Znojilčevo posestvo?« vpraša zdravnik zevaje.

»Jaz,« odgovori odvetnik hladno, »kupcev ni bilo in zato je šlo poceni!«

»Ah — poezija, poezija!« vzkliknil je zdravnik in razšla sta se vsak proti svojemu domu.

MAČKOVA OČETA

Poznal sem oba, starega Mačka namreč in sina njegovega.

Prvi tedaj še ni bil za »starega« pri hiši in, akoravno je njegov štiridesetletni sin tudi že imel velikega sina, dejali so ljudje vendar le samo staremu »Mačkov oče«, in stoprav ko je zatisnil oči, dobil je sin ta častni priimek, kateri bo prešel na vnuka tudi, kakor majorat, šele tedaj, ko bo sedanji »stari« pokopan gori pri podružnici sv. Miklavža.

Maček je naš sosed in gotovo je malo dni v letu, da bi na sprehodu ne šel mimo njegove lesene neznatne hiše. In morebiti je minilo že dvajset let, ko sem korakal tam s prvo svojo pipo in ponosno pihal sivi dim v čisti pomladanski zrak. To je bil pomenljiv korak do moževske emancipacije in bil sem si ga popolnoma v svesti, kajti do tedaj si s smotko ali pipo nisem upal drugam nego v temno goščo, kjer ni bilo nevarnosti, da bi me kdo srečal ali videl. Pa tudi stari Mačkov oče je to zapazil v veliko mojo zadovoljnost, ker do tedaj se ni bil nikdar zmenil zame in me je menda le pipa v njegovih očeh tako povzdignila. Danes je bil ves drug. Ko sem prihajal mimo, stal je mož kakor navadno sredi male tratine med cesto in hišo, bosopet, opravljen pa v star, raztrgan in umazan kožuh; roki je sklepal na hrbtu.

»Dober dan, gospod!« dejal je in raztegnil čudno svoje lice v kolikor moči prijazen smehljaj.

Odzdravil sem ves osupel, kajti do tega trenutka še nisva bila izpregovorila med seboj besede, akoravno me je on poznal, kar sem bil na svetu, in jaz njega, kar sem pomnil.

»Malo tobaka mi boste dali, če ga imate kaj odveč,« nadaljeval je starec.

Ponudil sem ga ves vesel, da je mož zapazil ta novi moj korak v življenje. Napolnil si je svojo drobno pipico, poleg tega pa še stisnil nekoliko tobaka v pest ter mi vrnil mehur.

»Lepo vreme bomo imeli — za travo, za seno bo dobro,« dejal je, ozirajoč se po obnebj.

Hotel sem odgovoriti, a starec mi je obrnil hrbet in s kratkim »zbogom, gospod« koracal proti bajti svoji.

Ta prizor se je ponavljal čestokrat, kadar me je ugledal stari Maček s pipo v ustih. Vselej je vpraševal po tobaku, vselej je govoril o vremenu; če je pa videl, da ne pušim, pustil me je v miru in niti pozdravil me ni.

Tedaj je bil mož še gospodar malega svojega posestva; imel je edinega sina, a tudi ta je bil oženjen in je z ženo in svojim že šestnajstletnim sinom kmetoval na očetovem posestvu. Le enkrat v letu se je tem ljudem dobro godilo, pred pustom namreč, ko so zaklali prašiča; sicer pa so stradali in, če so že pred sv. Jakobom iz novine kuhali zjutraj, opoldne in zvečer ječmenov sok, niso imeli zanj druge zabele nego z vodo pomešano kozje mleko. Med seboj tudi niso bili prijazni in marsikaterikrat je nastal kreg v hiši, ker stari ni hotel dati gospodarstva sinu.

Nekega dne sem jaz prvi ogovoril starega: »No, oče, boste li večno gospodarili? Čas je, da si odpočijete!«

»Počil si bom, kadar me tja gor poneso,« zavrnil je mož,

»bajte pa ne dam! Zdaj imamo vsaj sok, četudi neslan in brez zabele — potem pa še tega ne bo.«

Nekaj let pozneje — prebil sem zopet počitnice doma — pravili so mi, da je stari Maček vendarle izročil posestvo svojemu sinu in si izgovoril, kakor je to običajno, živež in stanovanje.

Ko sem prišel zopet mimo njegovega doma, stal je kakor vselej na tratini pred hišo, bosopet in opravljen z znanim raztrganim kožuhom.

»Dober dan, gospod! Malo tobaka mi boste dali,« ogovoril me je kakor prej vselej.

»Kako se vam godi, oče — sedaj, ko ste za starega?« vprašal sem ga s smehom.

»Sedaj še dobro,« dejal je tudi veselo, »lepo vreme bomo imeli, dobro za žito! Ječmen lepo kaže.«

Po teh besedah je odšel zopet proti hiši.

In zopet je minilo nekoliko let, da nisem bil dalj časa doma. Okoli božiča enkrat se mi je nudila prilika, prebiti tam nekoliko dni, in to sem porabil; a na starega Mačka nisem mislil in tudi nihče domačih mi ga ni vzel v misel. Zvečer pred odhodom mojim pa pride starikava babnica iz vasi k meni s prošnjo, da vendar obiščem Mačkovega očeta, ki baje ne bo več okrevail. Šel sem takoj ž njo, a kako sem se čudil, ko me je vedla mimo njegovega doma do drugega soseda.

»Ni li več pri sinu?« vprašal sem ženo, ki je bila prišla po mene.

»Oh, že dolgo ne! Kregali in topli so se in tožili! Potem je pa stari šel iz hiše!«

Našel sem starega v tesni sobici pri sosedovih, ležečega v borni postelji. Uvidel sem takoj, da gre h koncu ž njim.

Stisnil mi je roko in s slabim glasom dejal: »Ej, gospod, tobaka ne morem več, tobaka! Pa tule ležim; še doma ne smem, ne morem umreti! In umrl pa bom — kmalu — jesti ne morem — le pil bi malo vina, dobrega, pa nimam denarja!«

»Poslal vam bom vina.«

»Ej, gospod, hvala! Saj tudi ne vem, če ga bom mogel piti. Pa tudi ne prosim zanj — saj vas nisem nikoli drugega prosil kakor malo tobaka — ej, prosil pa nisem, prosil, če sem tudi stradal!«

»Česa pa želite, oče?«

»Precëj bom povedal! Slab sem, pa težko govorim! Pa vedite, gospod, pri sinu imam še zaostali živež in priboljšek za pol leta — dvajset goldinarjev imam tam — pa tabuliran sem za ta živež — dajte mi teh dvajset goldinarjev in terjajte jih pri sinu, pri Juriju! Saj ne bo mogel plačati, terjajte ga in tožite in s posestva ga spravite tega — prekletega sina!«

Starcu so se iskriale oči in sklonil se je v postelji na pol kvišku. Pretreslo me je to divje sovraštvo, ki je donelo iz besed njegovih.

»Kaj hočete s temi dvajsetimi goldinarji?« vprašal sem po kratkem molku.

»Vseeno! Za pogreb, za maše ali pa temule, ki me zdaj redi, vseeno — le mladi jih ne sme imeti. Saj si ne more pomagati — berač bo, berač naj bo, če ga spravimo iz bajte!«

»Odpustite mu,« dejal sem polglasno, skoraj boječe ti divji, nebrzdani strasti nasproti, ki se mi je tu javila.

»Nikdar — nikdar!« sopihal je starec. »Saj sem zmeraj dejal, da mu ne dam kajže, pa pregovorili so me in sedaj je tako! Pa čakajte — oh, vi boste še učakali! Če drugi ne — sin svoj ga

bo vrgel iz bajte na cesto, kakor on mene! Oj, zakaj mu nisem stopil na vrat, ko se je rodil!«

Onemogel je pal nazaj.

»Pa tistih dvajset goldinarjev? Mi jih boste li dali?« vprašal je čez nekoliko časa s slabim glasom.

»Saj jih ne potrebujete, oče! Izročite to terjatev sosedu, ki vas sedaj redi — za oškodovanje ali kakor hočete!«

»Bom!«

Poklicali smo še potrebni priči in stari Maček je napravil oporoko ter imenoval soseda Matevžka dedičem svojega imenja — one vsote dvajsetih goldinarjev.

»In prècej jih mora plačati, precèj; če ne — naj ga toži in rubi; — slišiš, Matevžek? — Le zarubi ga prècej!« —

Ko sem odrinil drugega dne od doma, zvonilo je že gori pri sv. Miklavžu staremu Mačku; umrl je, ne da bi bil odpustil sinu.

Minilo je zatem dokaj let, da me ni bilo domov, in tudi onega strastnega starca in sinu njegovega se nisem spominjal; saj o zadnjem nisem nikdar ničesar čul. Ko me je pa usoda čez nekaj let stalno umestila v domačem kraju, vzbujali so se mi tu s starimi znanci vred zopet mladostni spomini.

Tudi Mačkovega očeta — sedanjega namreč — sem videl. Bil je takšen kakor njegov rajnki. Postajal je na tratini pred kajžo, navadno bosopet in vedno raztrgan in, če sem prišel mimo, prosil me je tobaka in govoril o vremenu. Časih je bil pa tudi siten, namreč kadar se je žganja napil; in to je bila slabost, katere njegov rajnki oče ni poznal.

Enkrat sem ga bil vprašal: »Kaj pa je s tistim dolgom, katerega so oče pustili Matevžku?«

»Ej, gospod, plačati sem ga moral! Pa drugod sem zato dolg naredil! Ej, gospod, oče so bili poredni, ej, poredni!«

»Kaj pa vi, ali boste večno gospodarili? Sina oženite, če ne vam bo prestar!«

»Tega pa ne — gospod! Sedaj imam še sok, četudi brez zabele — in časih malo žganja — potem pa nič — nič!«

Lanskega leta pa so ga bili vendar pregovorili, da je oženil sina in mu izročil borni imetek — sebi in ženi pa izgovoril živež pri mladih.

»Ej, gospod, enkrat mora biti,« dejal je, kakor bi se zaradi svoje nedoslednosti hotel izgovarjati, »in fant je priden, saj bo lepo ravnal z mano.« — »Pa kaj,« pristavil je čez nekoliko časa, »dolgo tako ne bom — star sem, star in dobro se mi ni nikoli godilo na svetu.«

Tako je govoril lani.

A ni dolgo tega, ko je prisopihal k meni ves opraskan po obrazu in s cestnim blatom ometan.

»Pomagajte mi, gospod, če ne me bo ubil ta vrag« — kričal je.

»Kdo?«

»Sin, ej, kaj sin — vrag je to, prekleti! Takega me je naredil — tepel in po cesti valjal!«

Starec je škripal z zobmi ter trkal s pestjo ob prsi. Skušal sem ga pomiriti, a zaman. Naposled sem postal nejevoljen.

»Kako je pa bilo z vašim očetom?« vzkliknil sem.

»Z mojim?« dejal je mož počasi. »Ej, oče so bili pa poredni!«

Povesil je glavo in odšel, ne da bi izpregovoril besedice več. Domov se ni vrnil, ampak k sosеду je šel, k mlademu Ma-

tevžku, in tam hiral v jezi in sovraštvu do sina svojega. Tožil ga je, a sodbe ni čakal.

Danes mu zvoní gori pri podružnici sv. Miklavža in jutri ga bodo zagrebli v rjavo prst tam blizu starega njegovega.

MOHORIČEV TONE

Tam gori je bil doma na opustošenem hribovju, ki se dviga visoko nad zeleno Savo, kjer ta zapušča ljubljansko ravnino ter jame po tesni soteski izpirati svojo skalnato strugo na poti proti prijazni Dolenjski.

Oče njegov je imel širono posestvo, a tudi skoraj za tri pôde — otrok; ko je izročal imetje svoje, izbral si je enega mlajših sinov prevzemnikom, najstarejšemu, Tonetu, pa je kakor vsakemu drugih izgovoril pet sto goldinarjev dote.

S to vsoto v pismu — kajti v gotovini jo je smel šele ob letu po izročitvi terjati — šel se je Tone ženit; izpolnil je pač že petintrideseto leto, pa mar mu je bilo tudi le bolj do tega, da priženi »grunt«, posestvo, nego li da bi bila žena mlada in lepa. To je vedel tudi njegov stari prijatelj, kateremu je zaupal svoje želje in ga pooblastil mešetarjem; v kratkem je bilo dognano, da Tone vzame Mohoričevo vdovo, petdesetletno Marjano, posestnico polgrunta na Doleh.

Priženil je zemljišče, ženi izgovoril malostno doto, rejenki njeni pa, kajti svojih otrok ni imela, primeren odpravek — in tako je postal posestnik, polgruntar. Rejenka Cilka je imela šele petnajst let in ni bilo treba skrbeti, da bi prekmalu terjala svoj denar — torej je Mohoričev Tone, tako so ga imenovali sedaj, pričel svoje gospodarstvo z najboljšimi nadejami, kakor jih more imeti mož njegovega stanu in obzorja.

Pa svojih pet sto goldinarjev je kmalu potrošil. Napravil je

nov kozolec, kupil je še eno kravo k dvema, ki sta bili pri hiši, in pokrila pol strehe na hlevu na novo; — drugo pa je bila pobrala svatba in državna pristojbina. Žena Marjana je venomer bolehal, rejenka je bila premlada, in zato sami niso mogli zmagovati dela; vzel je hlapca, za njim deklo, a dve leti potem je videl, da ne izhaja — moral je misliti na posojilo, na dolg.

Eden njegovih mlajših bratov, čvrsti, visokovzrasli Šimon, postal je doleten in prejel doto svojo. Ob istem času se je oglasil tudi Tone doma pri roditeljih ter zvečer odhajajoč dejal bratu:

»K meni pridi, Šimon! Ženil se še ne boš in pri nas ti dotlej tudi ne bo slabo.«

Šimon je prišel, posodil bratu svojih pet sto goldinarjev ter ostal tam — na pol domač, na pol hlapec — in tu se šele pričnjenja naša mala povest.

O sv. Juriju je bil v bližnjem trgu semenj Tone je gnal eno kravo na prodaj; potreboval je zopet denarjev za žito, za davek in za vse, česar prav ob takem času primanjkuje kmetu. Cilka je šla z njim, doma pa je dopoldne Šimon opravljal, kar je bilo najnujnejšega, kajti popoldne je sam hotel v trg na semenj; Tonetova žena, stara Marjana, pa je sedela tožna doma za pečjo in pletla slamnato kito.

Na semnju je Tone slabo opravil. Kupčije ni bilo in kmalu popoldne so se tuji kupovalci jeli razhajati.

»Počakajva še malo, oče!« omenila je rejenka, ko je Tone nameraval odriniti proti domu.

Deklica je imela sedaj devetnajst let, bila je krasno razvita in iz njenih oči je seval nekov tuj, temen žar, kakor ga ni-

smo vajeni pri naših rodnih dekletih; pa saj tudi nikdo ni znal, kdo je bil njen oče, ni katera njena mati — iz tržaškega najdeniškega zavoda so jo bili prinesli.

Zagorel laški kupec je še enkrat povprašal po ceni Mohoričeve krave, a potem zažvižgal ter obrnil hrbet; mimogrede pa je vščipnil še Cilko v lice.

»Pojdiva, pojdiva!« velel je Tone nejevoljno. »Pa zakaj ga ne udariš s šibo — Laha črnega?«

Pri bližnji krčmi ju je ustavil Šimon; kupil si je bil že nov klobuk ter ga nosil vrhu starega.

»Ali nisi prodal?«

»Ne; ko bi jo zastonj dal!« zavrnil je Tone. Privezal je vtem kravo ob sosednjo ograjo.

Vsi trije so se stisnili v veži krčme ob konec mize, ki se je slučajno izpraznil, in Šimon je klical vina.

»Dobro se ti godi, Mohorič, dobro!« vpil je z drugega konca vinjeni mešetar. »Tega nima vsak — brata, ki bi za vino dajal!«

»Saj jaz tudi lahko dam zanj!« mrmral je osorno Tone. »Lahko — če prodam ali ne.«

»No, no, beseda ni konj — kaj boš zameril? Dobro zdravje, Tone!« Rekoč mu je molil poln kozarec preko mize.

Mohorič je odpil in bil je kmalu v živem razgovoru z drugimi gosti okoli mize.

»V Hrastju boš dobro prodal, Tone! Drugi teden bo tam semenj; tja ženi!« tolažil je mešetar in kozarec je šel iz roke v roko.

»Kaj si kupila, Cilka?« vprašal je Šimon poleg sebe sedečo deklico.

»Materi malo kotenine, kakor so mi veleli.«

»Pa meni? Kje imaš »semenj«?»

Pogledala ga je šegavo in na lahko zardela.

»Nič — ničesar tebi!«

»Oh, le čakaj, nocoj pridem po »semenj!« šepnil ji je na uho.

Povesila je oči, a odgovorila ni. —

Proti večeru so se vračali domov; Mohorič je bil malo vi-njen in je koracal težkih nog zadaj; onadva pa sta gonila kra-vo.

»Kam tako tečeš, Cila?« vpil je Tone zdajci za onima. Re-jenka je počakala malo, ne vede, česa želi gospodar. Šimon pa je tiral žival dalje. Šli so po ozkem kolovozu, katerega je obra-šchal visok glogovec, posut ves z belim cvetom, čigar vonjava je polnila večerni vzduh.

»Kaj je?«

Mohorič je bil že poleg nje in jo prijel z obema rokama okoli pasa.

»Pustite me — za božjo voljo, kaj hočete?« vzkliknila je polglasno.

Šimon je bil že izginil za ovinkom.

»Ničesar nečem, Cilka,« sopel je oni, »samo to vem, da te imam rad — Cilka, Cilka!«

Izkušal jo je poljubiti. Deklico je spreletel mraz in z vso silo je izkušala iznebiti se njegovih rok, njegovega objema. Neka naravna sramežljivost ji ni dala glasu, in tako je trajal med njima le tih boj nekoliko trenutkov. A moči so jo jele zapu-ščati in na ves glas je zavpila: »Šimon, Šimon!«

Mohorič ni bil več vinjen, a strast mu je vzela ves razum; niti zmenil se ni za glasni krik.

»Šimon, pomagaj!« zajecala je deklica še en pot in v tem

trenutku je ležal Mohorič že v trnju poleg kolovoza in Šimona pest ga je tiščala k tlom.

»Pusti me!« sikal je premagani.

Sklonil se je počasi in divje, sovražno pogledal svojega brata.

»Kaj pa hočeš? Hudič ti!« zavpil je s hripavim glasom.

»Dekleta pusti v miru!«

Nova kletev Mohoričeva je bila odgovor. Stopil je urno naprej, ujel kravo in jo tiral domov. Onadva pa sta šla molče za njim. Nihče ni izpregovoril besedice več.

Tudi doma pri večerji — Marjana je bila pristavila nekoliko krompirja — ni bilo razgovora. Šimon je šel prej na kozolec spat — kakor je dejal, in Cilka je pospravljala po kuhinji.

»Tone,« dejala je zdajci stara Mohorička, »meni se vidi, da Šimon preveč pogleduje za našo Cilko.«

»Kaj meni do tega?« de je on.

»Ona pa za njim!«

Gospodar ni zinil besede, nego utrnil leščerbo, ki je visela v kotu.

»Treba ji nekoliko reči!« nadaljuje starka.

»Reci ji ti!«

Govoril je vse to mirno, a iz njegovih oči je sevala ista strast kakor prej, ko je bil objel rejenko v onem kolovozu.

Tisto noč ni mogel spati. Ležal je v mali shrambi pod streho, odkar je bolehala žena, in prav pod njim je bila sobica, kjer je spala Cilka. Okoli polnoči je čul tihe korake, ki so se bližali okencu rejenkine sobe, in čul tudi kmalu potem šepetanje in polglasen razgovor tam doli. Vedel je, da je Šimon pod oknom, in en trenutek se ga je polastila celo divja misel, da bi vzel velik brusni kamen, ki je ležal v kotu, ter ga vrgel

onemu na glavo. Pa udušil je to misel ter le bosopet in počasi zlezel k lini, da bi razumel razgovor onih dveh.

»Pijan je bil, pijan!« dejal je Šimon.

»Jaz tudi tako mislim,« hitela je deklica.

»Je bil li že kdaj takov?«

»Nikdar, Šimon — saj sam veš! Pa — pojdi spat da naju kdo ne sliši!«

»Oh, kdo naju bo čul?«

Šepetanje tam doli je vedno bolj utihalo, tako da Tone ni mogel razumeti besed; a vedel je vendar, da si stiskata roke, da se poljubljata in da govorita o ljubezni svoji.

Ko je rano sonce vzhajalo, ni bil še zatisnil očesa; vstal je ter šel po svojih opravkih; vzbudil je Šimna, krmil živino in potem je tekel dan kakor doslej vsi prejšnji.

Drugi teden je Tone sam gnal kravo na semenj v Hrastje. Prodal jo je in prišel zvečer ves vinjen domov. A nadlegoval ni nikogar, nego takoj legel spat. Tudi poslušati mu ni bilo ničesar več, kajti od onega večera je spala Cilka pri stari Mohorički v kamri — in nihče ni povprašal, zakaj se je zgodila ta izprememba.

Drugega dne pri kosilu pa je Tone prilično omenil:

»Vojska bo; v Hrastju so že vsem odpustnikom povelje dajali, da pojdejo dol na Turka.«

Simon in Cilka sta prebledela, kajti Simon je bil vojak. Še istega dne je imel tudi svojo pozivnico v rokah in odšel je drugo jutro.

Mohorička in Cilka sta jokali, Tone pa je imel nekaj jeklen obraz.

Pod hruško, kraj kozolca, od koder je tekla steza navzdol proti cesti, segla sta si v roke.

»Kaj pa s tistim dolgom?« vprašal je Tone.

»Tistih pet sto dote?« ponavljal je Šimon. »Jaz se bom vrnil in jih bom še porabil. Če me pa ne bo,« — tu je pogledal z medlim očesom po širni dolini, ki se je raztezala pod njima — bilo je, kakor bi hotel vzeti slovo — »ako me ne bo — daj jih, kamor hočeš, Cili ali domačim — kakor hočeš. No, Cili jih daj!«

Zaukal je na glas in izginil za bregom.

Pol leta pozneje je umrla Mohorička; Tone in rejenka sta ostala sama. Njegovo gospodarstvo je bilo tako slabo, da ni mogel jemati niti hlapca niti dekle; a vendar nihče ni mogel reči, da je bil Tone zapravljivec; — poguma, moštvá in delavnosti mu je manjkalo. Storil je vtem še nekaj dolga in sedaj so mu obresti vse jemale. Po Šimnu pa ni bilo sledu.

Nekoliko dopustnikov se je vrnilo domov, a mnogo jih je še ostalo v Bosni in med temi tudi on. V obče pa so po fari govorili, da je že mrtev, in tudi Tone se skoraj ni več nadejal njegove vrnitve.

In Cilka?

Bilo je zopet o sv. Juriju, ko sta gnala zadnjo kravo, ki jo je imel Tone še v hlevu, v trg na semenj. Prav obletnica onega semnja je bila, o katerem sem gori pripovedoval. Danes pa je Tone prodal svojo žival in potem sta pila z rejenko v oni krčmi kakor lani. Domov grede ni bilo več treba krave voditi in šla sta — Tone naprej z verigo čez ramo, Cilka za njim, noseča nekoliko kupljenega domačega orodja. Zopet je cvel glogovec ob tesnem kolovozu in mračilo se je po dolini. Prišla sta domov, ne da bi izpregovorila, in rejenka je šla kuhat bor-no večerjo.

Ko je stala tam pri ognju, odsvital je plamen v njenem temnem očesu in ji rdečil lice, ki je bilo nekoliko bolj blede nego lani.

Mohorič je sedel poleg ognjišča na klop.

»Drugi teden bova pa v Hrastju kupila,« prišel je po kratkem molku in s trsko drezal v žerjavico.

»Če ne bo živina predraga!« omenja deklica.

»Oh, ne, cenejša bo, cenejša! To je zmerom tako o sv. Juriju.«

Umolknila sta vnovič in dolgo ni bilo drugega čuti nego pokaanje gorečih drv in šumenje kropa, ki je pljuskal v žerjavico.

»Seve« — prišel je zopet gospodar — »marsikaj bi se storilo s tem denarjem — tu in tam je kaj treba; toda kravico morava vendarle imeti.«

Deklica je vzdihnila, Mohorič pa se je zopet igral s trsko.

»Cilka!« dejal je zdajci naglo, ali polglasno. »Cilka! Kaj — ko bi se midva vzela?«

Gledal je na tla, a vendar čutil, da se je deklica umaknila na drugi konec ognjišča. Ko ni dobil odgovora, ozrl se je počasi v njo ter ponovil:

»Kaj — kaj praviš — Cilka?«

Pa tudi sedaj je bilo vprašanje brezuspešno.

Rejenka je zakrila obraz z obema rokama in bistre solze so ji prikapale skozi prste.

Mohorič je vstal in stopil na prag; težko je sodel. Ozrl se je po nebu in z roko potegnil preko čela. Potem se je naglo obrnil k deklici.

»Ti misliš še na — onega! Saj ga ne bo več, nikdar več! In jaz sem ti prestar — kaj li? Ali pa delati ne znam, ali sem ti

prelen? Poglej me, če umem delati ali ne! Da bi le vedel, za koga delam — Cilka! Če se vzameva — slabo ti ne bo!»

Stal je ob ognjišču in njegova široka postava videla se je v tresočem svitu plamenovem še večja, krepkejša.

Rejenka je odkrila obraz in uprla za trenutek vanj solzno svoje oko.

»Saj ni, da bi vam nocoj odgovorila,« dejala je počasi, skoraj osorno, »počakajva — počakajte še malo!« Odrinila je vtem posodo od ognja; on pa se je obrnil in šel v stanico.

Pri večerji sta lupila vsak svoj krompir, vendar nobeden ni izpregovoril besedice; samo običajen očenaš je odmolil gospodar polglasno, rejenka pa tiho za njim. —

Tako je ostalo več tednov. O snubitvi ali ženitvi Mohorič ni več zinil in Cilka še manj.

Nekega dne pa je bil Tone pozvan v farovž; niti sanjalo se mu ni, čemu ga kličejo tja; nekako začudeno, ali vendar zadovoljno je poslušal, ko mu je stari častitljivi župnik razlagal, da to nikakor ni umestno in dostojno, da živita on, vdovec v najboljših letih, in mlada rejenka sama pod eno streho, da utegne to mnogo pohujšanja roditi in da že sedaj ljudje jezike brusijo ob njem. »Služit naj gre ali jo pa omoži ali pa se sam oženi!« končal je gospod župnik svoja opominjevanja.

»Jaz tudi tako pravim,« pritrdil je Tone, »pa recite ji vi, gospod! Mene naj vzame, potem bo pa v kraju vse besedovanja!«

Župniku ta odgovor ni bil posebno po volji.

»Oh, tako je s to stvarjo? Tu je pa skrajni čas! Pošlji jo k meni, Cilko; jaz bom govoril ž njo.«

Tone je veselo odšel, a župnik je zmajeval z glavo za njim. —

Nekoliko tednov pozneje se je poročil Mohorič z rejenko. Celo nekoliko svatbe je napravil v vaški krčmi; jedlo se je malo, toda pilo več in pijačo so svatje plačali sami, vsak, kolikor je ukazal natančni račun. Da je nevesta bleda in tiha sedela za mizo in da se je šele malo oživila, ko so ji bili svatje posilili nekoliko kozarcev vina — to ni brigalo nikogar; saj je to mnogokrat navada taka.

Pri Mohoričevih pa se je pričelo sedaj res novo življenje. Tone je bil izpremenjen. Akoravno prej nikdar len ali zapravljiv, nego le malo lahkoživ in lahkomiseln, delal je sedaj od zore do trdega mraka, hranil in spravljal, kar je bilo moči, potil in trudil se, da so se mu čudili vsi sosodje.

»Tone bo še obogatel!« dejali so časih.

Z ženo, s Cilko, živela sta drug poleg drugega mirno, zadovoljno, da ne rečemo: srečno. On je bil resnično srečen, to je kazala vsa njegova oseba, vse njegovo ravnanje — a ona? Pa saj tudi ona ni utegnila misliti o nesreči, o srčni bolesi; žaljava roka to kmalu zatre.

In vendar je stalo nekaj kakor jesenska senca med njima, in to je bilo Šimnovo ime. Tega nihče njiju ni izpregovoril in, če je kateri sosed ali znanec omenil o njem, dejal je Mohorič: »Mrtev je, mrtev!« Pa vselej ga je preletelo kakor neznosna skrb, kadar je to govoril.

Tako je minilo zopet eno leto in mlada Mohorička je že zibala prvega sinka. Žetev je bila tu in vročega popoldne sta delala oba, Tone in Cilka, na njivi pod hišo; ona je žela, gospodar pa je na kolcih vozil samotež snopje do kozolca; otrok je ležal v robec zavit v razoru v senci dveh snopičev.

»Hej, Cilka!« zavpil je zdajci nekdo s steze, ki je držala kraj njive navzdol.

Mohorički je pal srp iz rok in bela v obrazu kakor novo platno sklonila se je kvišku.

»Jezus, Marija! — Ti si — Šimon!«

»Da, jaz!« klical je oni veselo in si obrisal pot z zarjavelega lica. »Pa kaj sestrašiš? Ali si mislila, da sem že mrtev?«

»Da, mrtev, mrtev!« ponavljala je ona za njim, ne da bi znala, kaj govori.

Stopil je bliže in vtem ugledal otroka v razoru. Osupel, prestrašen je obstal.

»Kaj pa — ta? Čigav je?«

»Moj!«

»Tvoj? Tvoj?« zakričal je Šimon.

Vtem je pripeljal Tone svoja kolca preko njive in šele nekaj korakov pred onim stoječ spoznal je brata.

»Kaj ti si, Šimon?« vzkliknil je in tudi njemu je bilo, kakor bi ga železna pestgrabila za srce. A takoj je bil zopet miren. »Vsi so dejali, da si umrl; in sedaj si tu! Pozdravljen, Šimon —!« rekši, mu je ponudil roko.

»Pa ta — ta — kaj pa ta?« kričal je oni, kažoč Cilko in otroka.

»Ta je moja — moja žena! In moj otrok!« zavrnil je Mohorič z mirnim glasom.

»Tvoja žena?«

Pogledal ga je divje in sovražno; misliti je bilo, da pograbi brata za vrat.

»Haha,« zasmeljal se je hripavo, »za doto sta pa vzela, kar sem jaz pustil; in morda bi še nekaj dala, za nekoliko maš — kajne, da bi ostal jaz tam doli in trohnel v kakem jarku!« Stisnil je zobe, da so zaškripali, zasukal se prav po vojaško na desni peti in odšel po stezi navzdol.

Tone je naložil vnovič voz in odpeljal pšenico, Cilka pa je žela dalje. Bila je kmalu na koncu in Mohorič je prišel po zadnje snopje. Naložil ga je lepo na vozič, da je ostala v sredi majhna votlina, in tja je dal otroka počasi in varno ter odpeljal ga proti vrhu, žena je šla za njim in sedaj šele utrnile so se ji solze. Toda otrla jih je takoj in pogled, s katerim je zrla za možem in za sinom, bil je tako jasen, tako žarek kakor jutranja zora. —

Šimna ni bilo več blizu, a teden pozneje je dobil Mohorič tožbo njegovo po sodišču vročeno zaradi posojenih pet sto goldinarjev.

»Z grunta naju spravi!« rekel je Tone svoji ženi. Ona ni vedela odgovora.

Po večerji, ko je otroče zaspalo, stopila pa je k možu, ki je sedel za mizo in zamišljeno pušil tobak iz kratke pipe, ter vprašala.

»Pa kaj, če naju spravi z grunta? Gostovala bova na tujem in delala kakor sedaj! Saj nama ne bo slabije!«

On jo je pogledal z mrkim očesom.

»Ali otrok! Ta ne bo imel doma!«

»Če bo priden, živel bo lahko in dobro! In jaz imam tudi še nekaj v gruntu, kar mi ne odide.«

Tone je uprl glavo v obe roki; pri vsej skrbi in bolesti je bil vendar tako srečen; sedaj bolj nego kdaj prej, kajti vedel je, da mu žene ne izneveri nihče na vsem svetu ne.

Šimon je res hotel zvršiti svojo osveto: prodaja Mohoričevega posestva je bila že oklicana.

Toda tisto nedeljo, ko je birič pred farno cerkvijo naznanjal to ljudem, sprl se je Šimon ves vinjen v krčmi s trškimi fanti in konec je bil ta, da je oni obležal v veži nezavesten z razbi-

to črepinjo. Prevideli so ga še tisto noč, proti jutru se mu je vrnila zavest in potem je poslal po Mohoriča in ženo njegovo.

Prišla sta takoj.

»Sedaj pa res umrjem — Tone,« šepetal je ranjenec, »sedaj pa imejta doto mojo — vso, vso — vsa naj bo vajina.«

Napravil je oporoko, potem pa Cilki rekel, naj stopi k njemu. Prijel jo je za roko in držal jo dolgo v svoji krepki, koščeni ter zrl v jokajočo ženo, a govoriti ni mogel več. Omotica ga je prevzela in proti večeru je umrl. —

Mohorič ima danes novo krito streho na hiši in v hlevu štiri repe. Tudi deklo je moral vzeti.

Nedavno pa so mu nesli drugega fantiča h krstu. Botra je bila z otrokom že pred hišo, boter pa je stal še na pragu kamere, kjer je ležala mati.

»Ej, Mohorič,« obrnil se je le-ta nazaj v sobo, »kako ga bomo pa krstili? Pozabil bi bil skoraj povprašati!«

»Hm,« zamrmral je oče in obrnil se na pol v stran, da ga boter ni mogel videti v obraz, »Šimon naj bo, Šimon!« dejal je potem naglo.

Tačas sta se ujela z ženo v pogledu in oba za en trenutek nista mogla ločiti očesa od drugega.

»Saj je v pratiki že drugi teden!« pristavil je Mohorič in odšel pogledat, kako je z živino v hlevu.

»OTROŠKI DOHTAR«

Stari Molek je bil varuh mladoletne Zlatarjeve Mane. Opravljal je ta posel že blizu osemnajst let v svoje in nadvarstvenega oblastva zadovoljstvo in gotovo ni bilo mimo njega dvajset milj naokoli skrbnejšega in vestnejšega jeroba. Njemu ta opravek tudi ni bil neprijeten. Mana je bila izpolnila komaj prvo leto dobe svoje, ko sta ji pomrla roditelja drug za drugim v malo tednih; bližnjih sorodnikov ni bilo in nadvarstveno sodišče je izročilo otroka Molku, bližnjemu sosedu Zlatarjevih, lepo posestvo pa je šlo na dolge obroke v zakup.

Molek ni imel svojih otrok; zato sta on in žena njegova radostno vzela Manico v svojo oskrbo; še rajši pa se je mož lotil varuštva, ker je imel gospodariti sedaj dvoje posestev, najlepših v vsej fari; in obe sta bili nezadolženi. Zlatarjevo mu tudi ni povzročevalo posebnih skrbi in potov; vsako leto je pobral zakupnino, plačal davke in drugo dán, popravil nekoliko pri poslopih na Zlatarjevini, prebitek, ki je bil še vedno velik, nesel v hranilnico, knjižico pa potem izročil sodišču.

»Ta bo imela kaj v roke vzeti!« dejal je sleherno leto, vrnivši se iz urada, in tudi če je ob praznikih zvečer sedel v vaški krčmi, pobahal se je rad, kako množi Maničino imetje. Da ji bode on sam tudi svoje imetje izročil ob svojem času, tega ni zinil nikdar, toda vedel je to vsakdo.

Tako so potekala leta in Molek se je neko nedeljo popol-

dne kar čudom začudil, ko je, stoječ pred hišo in vžigajoč pipo, zrl za varovanko svojo, ki je stekla praznično opravljena mimo njega, od doma navzdol po stezi; pri fari je že zvonilo in deklica je hitela, da ne bi mudila. Temu se starec ni čudil, nego visoki vitki postavi, ki je sedaj izginila pod klancem njegovim očem, in obrnivši se k materi, stoječi z belim predpasnikom v vratih, dejal je počasi:

»Ti, naša Mana je pa res zrasla!«

»I, kaj bi ne? Devetnajsto bo že izpolnila!«

»Glej, glej — kako teko leta!«

Stari ni bil nikdar gostobeseden, zato menda je bil s to opazko ves pogovor končan. Mati je sedla na klop pred vežo, on pa je korakal počasi proti kozolcu in potem dalje po izorátnikih med njivami ter tipal pšenično in ječmenovo klasje na desni in levi, češ bode li težko letos in koliko ga bo. Lahek veter je zibal žito in iz dolgega razora se je oglašal samotni prepelják s poznim spevom.

Popoldanski nauk v cerkvi je bil že minil, ko je Molek končavši svoj razhod, stal nekoliko nad cesto, po kateri so prihajali ljudje od farne vasi. Na to stran jih sploh ni šlo mnogo. Med njimi in cesto je stala visoka drenova meja, obraščena z divjim hmeljem, tako da ni bilo moči videti skozi njo. Stari pa tudi ni bil radoveden, kdo hodi po cesti, nego je pazno ogledoval mlado črnico, ki jo je bil spomladi cepil. Tudi glasen smeh, ki mu je zazvenel zdajci na uho, ni ga motil, akorav je takoj spoznal, da je Maničin.

A sedaj je utihnilo tam doli. Konec njive, tam, kjer je bila preseka v meji, tam se je od občinske ceste ločila steza, tekoča proti Molkovemu domu. In Mane le ni bilo še videti po stezi!

Stari je sedaj nekaj slišal. Vedel ni takoj, kaj je bilo to, a iz davno minulih časov mu je moral biti znan ta glas — tako je v naglici ugibal — a zatem je čul še kratek razgovor:

»No — pusti me!« velela je deklica.

»Si li huda?« vprašal je moški glas.

»Huda!«

A dalje s ceste na stezo, izza meje vendar še ni prišla.

»Jezna ne smeš biti!« ponovil je oni.

»Ako ne boš več —«

»Nikdar več!«

Sedaj je bilo nekoliko trenutkov zopet vse tiho.

»Kaj pa danes teden — v nedeljo — ali prideš?«

»Ne vem — ako me puste!«

»Počakal te bom!«

»Pa če naju ljudje vidijo?«

»Kdo naju bo videl?«

»Glej, tam doli prihajata Kolarjevi!«

»Zbogom!«

»Zbogom!«

In vtem je bila deklica skokoma na stezi ter hitela navzgor proti domu. Niti ozrla se ni, in ko bi se, ugledala bi bila očeta varuha, kako je stal poleg črnice ter roki tiščal v ozka žepa, iz mrzle pipe pa siloma vlekel zrak, da so se mu globoke jame kazale po suhem licu.

»Kdo je pa ta — cigan?« zagodrnjal je čez nekoliko časa in urno, kolikor mu je bilo mōči, stopil na cesto.

A o onem ni bilo niti sledu in obe Kolarjevi, žena in hči zadnjega njegovega soseda, prišli sta počasi mimo.

»Ti pa doma stražiš, Molek!« dejala je stara.

»Stražim, stražim!« mrmral je oni in se vrnil proti domu.

Tam ni črhnil besedice o tem, kar je videl in čul; tudi ženi ni razodel ničesar. Ali jezilo ga je silno; najbolj pa to, da ni videl, kdo je oni, s katerim se peča Mana! Mana, ki bo imela dva grunta in pa gotovega denarja kakor nobena daleč naokoli, kateri ni primernege ženina najti pet ur hoda! No, čakaj, temu treba konca!

V nedeljo popoldne je šla deklica zopet v cerkev, stari pa oprezovat. A sreča mu ni bila mila. Mana je prišla s spremljevalcem iz cerkve, pa ta je šel le do tja, kjer se je pričejala drenova meja; tam se je poslovil ter krenil na drugo stran. Molek ga ni mogel spoznati in je imel vrhu svoje nejevolje še veliko skrb, da bi ga deklica ne ugledala, stoječega za grmovjem. Ves večer in vso noč se je srdil, ponoči celo nekolikokrat vstal in šel k oknu poslušat, ni li čuti kaj nenavadnega. Druga dne se je hipoma ustavil pred Mano — sama sta bila v veži — ter vprašal osorno:

»Ti, dekle, kdo pa te spremljuje iz cerkve?«

Mani bi bil skoro vrč, ki ga je imela v roki, zdrknil na tla, a bilo je nekaj v nji, kar jo je osrčevalo, neko čustvo samostalnosti ali neka zavest, da ni domača in da je to le varuh njen, ki stoji pred njo. Zardela je sicer, a vendar rekla odločno:

»Kdo pač? Včeraj je šel Pečanov z menoj!«

»In včeraj teden?«

»Tudi on!«

»Pa kateri — Pečanov?«

»Pavle!«

»Da bi te zlomek! Ta berač, ta pritepenec! Kaj pa ima, da gleda za teboj? In ti? Da se moreš takemu rokovnjaču obešati?«

»Zakaj ne? Ali ni kovač? Dober kovač? Dosti si prisluži in bi lahko še več ...«

»Kovač — pa no, tvoj grunt? Si li prismojena?«

»Zakaj ne? Tisti mlinček z dvema kamnoma, ki je doli v grabnu in pri mojem gruntu — tisti mlin se zlahka prestroji v fužino.«

»Hoho! Tako daleč sta že? To ti je vtepel v glavo! No, le čakaj, deklina! Ni jaz n ti ni tvoj kovač — mi ne bomo govorili; le čakaj, dohtar, *otroški dohtar* bo govoril; ta je nad menoj in nad teboj! Le počakaj, še danes pojdem k sodišču, naravnost k njemu! Zlomek vendar!«

Srdito je zaloputnil duri in pustil deklico samo, katero je minil ves pogum pri zadnji varuhovi grožnji.

Otroški dohtar! To je bil tisti čudni, skrivnostni velmož, ki je čuval nad njo izza mladih let, odkar so ji pomrli roditelji; to je bil tisti strah, s katerim jo je ukrotil jerob, kadar je bila razposajena, to je bil oni, pred katerim se je tudi brezpogojno klanjal njen varuh, stari Molek!

Do sedaj ji nikdar niti na misel ni prišlo, da bi utegnil otroški dohtar kaj oporekati njeni ljubezni, in to ljubezen je nosila že dolgo, malone vse leto v svojem srcu — a sedaj so jo varuhove besede silno preplašile. Nikdar ga še ni videla, tega otroškega dohtarja, in dasi je Molek nekolikokrat pripovedoval, da je stari umrl in da je prišel drug v sodišče, in pozneje tudi o tem in še o drugem, da sta se vrstila na onem imenitnem mestu in da je sedaj zopet nov dohtar tam — vendar si ni mogla poosebljevati tega pojma, in tako ni drugače, nego videla je v njem le neko skrivno, silno moč, ki je kakor neizogibna usoda velevala ž njo in ž njenim imetjem. Da ni imela pravega zaupanja do nje, umevno je popolno, in tudi tedaj,

ko je stopil Molek praznično opravljen in s klobukom na glavi iz sobe, silil jo je skriven strah, da bi zaklicala za njim: »Oče, ne, ne — vrnite se!« a prirojena trmoglavost ji je brani-la.

Molek se je vrnil pozno na večer in jako dobre volje. Namenjen je bil namreč v prvi svoji jezi iti kar k sodniku v urad. A tja je bilo dve uri hoda in po prvi uri je bil starec jel pre-mišljevali, ali ni morda neumno zaradi take malenkosti ho-diti tja, in če morda še vse ni tako, kakor si on domišlja; pol ure pozneje je sklenil, da ne pojde v urad, in ker je ta sklep storil v obližju krčme, krenil je v njo ter pil do večera.

Doma ni zinil o otroškem dohtarju, češ saj je deklino že dovolj strah, a če še kaj opazim, potem bom govoril.

Mana pa je varuhovo molčanje drugače tolmačila. Menila je, da ni ničesar opravil in postala je pogumnejša.

Nasledek je bil ta, da sta se kakih štirinajst dni pozneje oglasila Pečanov Pavle in oče njegov, oba lepo praznično opravljena, pri Molkovih in sta slovesno snubila Mano.

Molek je sprva gledal srdito kakor maček, ki se je ujel v dihurjevo past, toda končno se je prav dostojno in prav po lisičje izvil iz nastavljene zanke.

»Na meni ni,« rekel je polagoma, »na meni ni! Toda na komisiji je ležeče, otroški dohtar — ta ima dovoliti! Pa — imaš li kaj — fantè — imaš kaj?«

»Delati znam in dobra kovačija bi se naredila tam doli, fužinica — in sto goldinarjev imam shranjenih!« dejal je Pavle pogumno.

»Hm, hm, ne vem — če ne bo premalo! No, pa če vama je prav, pa pojdimo tja v komisijo k sodišču — precèj jutri, če hočeta; bomo povprašali!«

Sedeli so še skupaj, pa vse je bilo tako leseno, tesno, okorno — beseda ni prišla v pravi tok. Otroški dohtar je visel nad vsemi. Izkušeni Molek se je sicer na tihem hudobno muzal, a drugim je bila misel na sodišče silo neprijetna.

Drugega dopoldne so stali vsi štirje, ženin in nevesta, Molek in Pečan pred mladim, bledoličnim sodnikom, ki je bil šele pred nekoliko tedni nastopil svoje mesto in službo svojo. Molek je prvi zastavil govor:

»Tale bi se rada možila!«

»Vi ste pa njen varuh?«

»Sem!«

»Ali ima kaj gotovine?«

»Ima, ima!«

»Čujte, vi,« obrne se sodnik k pisarju, »prinesite mi dotični akt.«

Prelistkal in prečital je naglo, kar je bilo treba, ter smehljaje se dejal:

»A, ta je pa bogata! Lep grunt, nič dolga in še toliko gotovega. To pa to; koliko si pa stara, ti deklica?«

»Devetnajst let!« deje ona; sedaj je bila silo pogumna, saj ta otroški dohtar ni bil bogve kakov strah, to je bil navaden gosposki človek, ne posebno brdak — že goršega je videla, a grd pa tudi ne.

»Kaj pa ženin? Koliko imaš —?«

»Sto goldinarjev!«

»Ka-a-j! Sto goldinarjev! Pa na takov grunt, v táko imetje! Ste li neumni — ljudje?«

»Nisem li pravil!« pritrdil je zadovoljno Molek.

»Pa jaz sem kovač; s tem dovolj zaslužim,« oporeka Pavle ves rdeč v lice.

»Kovač! Haha! Kovač ni za grunt; pojdi, pojdi, fant, ta je bosa. In ne bo kruha iz te moke. Saj nimaš ničesar, to vse ni nič za takov grunt!«

Molčali so vsi; tesno jim je bilo pri srcu, edini Molek se je veselil na skrivnem.

»Tako je, tako, gospod dohtar; jaz sem to že doma pravil!«

»In vi tudi niste zadovoljni s tem, da se ta dva vzameta?«

»Hm, hm, kako bom zadovoljen, ker nič ni nič — pravim.«

»Kaj vraga pa hodite sem mene nadlegovat, menite li, da nimam drugega opravila nego vaše neumnosti poslušati?«

Sodnik je bil osoren bolj in bolj.

A Mana je imela še vedno nekoliko poguma.

»Gospod,« rekla je potihoma, »pa jaz bi ga vendar vzela. Saj imava dosti oba!«

»A, ti gaimaš rada?«

Mana si je z robcem zakrila pol obraza.

»Nu, če ga imaš rada, pa ga imej — jaz ti ne branim! Toda jemala ga ne boš, dokler nima več denarja,« smejal se je cinično sodnik. »Tu je postava, postava! Mi moramo za mladoletnike skrbeti, da ne zapravljajo imetja, in ti ga hočeš kar vreči stran! To ni nič! No — sedaj ste pa opravili!«

S tem je bilo v istini opravljeno.

Šli so sicer vsi skupaj v krčmo in tam je Molek dajal za vino; pa pili so spočetka prisiljeno, toda ne dolgo. Počasi se je vsem omajal jezik: Molek se je bahal dobrovoljno, da je vse to prej znal, stari Pečan je malo vinjen zmajeval glavo, mlada dva pa pa sta sedela drug poleg drugega in šepetala.

»Kaj nama mar za to!« dejal je Pavle.

»Kaj meni mar!« pritrdila je ona.

»Bova pa čakala!« menil je on.

»Saj lahko čakava!«

In tako so odšli vsi zadovoljni domov.

Okoli božiča pa je hodil Molek silno potrtr krog svojih poslopij. Pred malo dnevi stoprav je bil odnesel novo vsoto iz zakupnine za Zlatarjevino k sodišču ter doma veselo pripovedoval, da bo Mana lahko kmalu kakega graščaka jemala, toliko že ima prihranjenega. Menil se ni za to, da je deklica povabila svoje oči in da je žena njegova molče gledala v stran. Vprašal ni po vzrokih temu vedenju, nego nadaljeval pripoved, kako je sodišče zadovoljno z njegovim skrbnim varstvom.

A nekoliko dni pozneje mu je sosed Kolar zasadil eno. Kakova je bila v svoji izvirnosti, nam ni znano, a še istega večera je Molek silo razjarjen zavpil na ženo svojo: »Zlomek — kaj pa je z Mano?«

Ko starka ni odgovorila, nego prav na kratko zmajala rame in glavo, udaril je varuh z vso močjo koščene svoje pesti ob mizo in kričal: »Torej, kaj — takega sem privaroval! Oh — kaj takega! Oh — zlomek! Še tebe bi nabil, dasi te nisem še nikoli! Tako paziš, tako varuješ! No, pa le čakaj — ti in tvoja —! Jutri pojdem k dohtarju — potem se pa pripravita — ti in ta deklina!«

Sedaj je bilo pa tudi starki dovolj.

»Kaj vpiješ in razsajaš nad menoj! Nisi li sam kriv vsega? Kaj si pa govoril tedaj pred sodnikom, da tudi ti nisi zadovoljen, da bi se ta dva jemala, sedaj pa imaš, sedaj se pač bosta morala vzeti.«

Molek je malodušno povabil glavo.

»Kaj — jaz sem kriv? Postava je taka, zakon je tak, dejal je

otroški dohtar, da berač ne sme na dober grunt, da je treba imetek hraniti varovancem; — zakaj bi bil torej jaz kriv?«

»Zato, ker si pritrdil! O, ti si pravi, o, ti si dober jerob!«

To je bilo pa odveč.

Molek je pobral kožuh, ki je ležal na klopi poleg njega — klobuk je imel že itak na glavi — in ušel iz sobe venkaj v mrzlo zimsko noč, v sneg in burjo, ki je ostro piskala krog ogla.

D drugega dne je bil že navsezgodaj pri sodišču. Čakal je dolgo, da je prišel sodnik, in lotil se ga je takoj ter razodel, kaj mu teži srce.

Otroški dohtar se je smejal.

»Tu ne moremo ničesar pomagati!« dejal je na lahko, »kar je, to je! A možititi se vendar ne sme. Tako bogato dekle ne sme berača jemati; hočete li, da bom jaz plačeval, če se vse zapravi? Mi moramo skrbeti, da se imetje ohrani, in to je po mojem mnenju le mogoče, ako ima ženin tudi denar. Vse drugo ni nič! Jaz ne morem in ne smem dovoliti možitve.«

»Saj jaz tudi tako pravim,« trdil je Molek, »pa ta sramota?«

»A, kaj to! To nas tu pri sodišču ne briga. Vi storite svojo dolžnost kot varuh, če onega tožite za očetovstvo.«

»Tega pa ne! Dosti imamo, da ni treba beračev tožiti!« go-drnjal je Molek.

»Kakor hočete! A možititi se ne sme. Naj čaka, da bo polnoletna, potem pa naj se moži, kakor hoče! A sedaj ne; jaz ne bom plačeval!«

Danes zadovoljnost Molkova ni bila obila. Doma ni izpregovoril z nikomer, nego hodil je, kakor smo že omenili, več dni silno potrto okoli. Pozneje, pred pustom mu je nekoliko-krat šinilo v glavo, da bi še enkrat stopil k sodišču; a zavrgel je tudi to. Kajti navadil se je bil polagoma misli na neizogib-

no sramoto, ki je visela nad njegovo hišo, na drugi strani pa je prevladovala sebičnost, da berača ne vzame na Zlatarjev grunt in na — svojega. Saj je tudi to bogastvo kdaj hotel pustiti Mani.

Majnik je bil zopet tu z vsem svojim krasom. Drenova meja doli nad občinsko cesto se je bleščala v svojem cvetju kakor zlato in roji bučel so šumeli po nji; tudi črnica nad mejo je gnala krepke vejice in na njivi, raztegnjeni po lahko nagnjenem brdu, zibale so se poldorastle ržene bilke. Na oni strani pa je zopet vsak večer donel enozvoki klic prepeljakov.

Doma pri Molkovih so pa zibali.

Stari sam ni prav znal, kako in kdaj je to prišlo, ali v kratkem se je bil navadil otročjega vika in krika in, če je trebalo, stopil je sam k zibeli, vzel malega fantiča v naročaj ter mu piskal ali žugal, da ga je utešil Z Mano pa ni govoril že dolgo, dolgo ne, le od strani jo je pogledoval, kako je nema in bledolična opravljala vsakdanji posel, in vselej ga je pri tem čudno stisnilo krog srca.

Nekega večera je imel z ženo dolg razgovor. Konec je bil ta:

»Ti lahko vse popraviš,« dejala je starka, »ako le hočeš! Če ti rečeš, da ti je prav in da je Pavle dober za grunt, potem pa pojde! I, kaj bi se ustavljal! Saj je res priden fant!«

Drugega dopoldne je stal Molek zopet pred otroškim dohtarjem.

»Zdaj ste pa še vi zblazneli!« zavrnil ga je sodnik, ko je bil oni razodel svojo voljo, naj se vendar Manica poroči s Pečanovim Pavletom. »Fant nima gotovine, nima ničesar! Povedal sem vam to že desetkrat. Česa hočete še?«

»Jaz pa pravim, da bo dobro gospodaril — to je eno; —

potem, da je imetja dovolj, da živita dva, razen tega, da si bo on s svojim obrtom mnogo zaslužil — kar je drugo; in naposled: — sramota in pa — Mana bo umrla, ako ji ne pomagamo. To je tretje!» govoril je Molek jako odločno.

»Ha, ha! Neumnost, sama neumnost! Zakaj je niste bolje varovali?»

»Varoval? Storil sem, kar sem mogel, a sedaj zahtevam, da ji dovolite, naj se omoži!»

»Jaz ne dovolim! Sedaj pa pojdite! Dovolj sva govorila!»

»Ne, jaz hočem dovoljenja!» kričal je Molek in potem popolnoma pozabil, da ni doma med svojimi štirimi stenami, nego v uradu, in s koščeno desnico je krepko udaril ob mizo.

»Čakajte — jaz vas naučim, kako se vam je vèsti v uradu,« zavpil je sodnik in velel Molka na šest ur odpeljati v zapor.

Kaj takega se možu še ni bilo pripetilo nikdar. Kričal in klel je spočetka, potem prosil, a vse zaman; urad je bil razžaljen in sodba se je morala zvršiti.

Ko so ga po šesturnem zaporu izpustili, šel je znova k sodniku. Sedaj je bil miren, a obraz je nosil bled in vsi živci so trepetali v njem.

»Prosim, gospod sodnik, ki ste otroški dohtar, dajte mi to pisano, da ne dovolite možitve moji naši Manici.»

»To vam lahko dam! Le kolek prinesite!» —

Starec je prišel pozno domov in, dasi ni povedal, ni kaj ni kako je opravil, vedeli so takoj vsi, da je bila pot brezuspešna.

Nekoliko tednov pozneje je dobil pisan odlok, da nadvarstveno sodišče možitve ne dovoli. Pritožil se je. A mladi sodnik, kateremu je bilo silo na tem, da obveljajo njegovi ukazi, spremil je pritožbo s takim poročilom, da je bila končno pritožba odbita.

Sedaj so vedeli dotičniki, da je možitev do polnoletnosti Maničine nemogoča. Ta zadnji udarec — odbita prošnja — ta je bil prehud. Mana je hirala, obolela in nade ni bilo, da jo rešijo smrti.

»Mana, le še štiri leta! Kaj je to?« rekel ji je nekega večera Pavle, sedeč poleg nje pri široki peči, h kateri se je stiskala, zavita v debele odeje. Otroka je pestoval stari varuh.

»Predolgo je!« nasmehnila se je ona bolešno.

Drugega jutra je bila mrtva.

Ko so se vračali od pogreba, postala sta stara dva, Molek in žena njegova, nekoliko pred hišo. Notri v sobi je jokalo otroče pokopane matere; dekla ga je zibala.

Izpred hiše se je odpiral krasen pogled čez nizka brda, zaprta na desni in levi od višjih hribov, tja čez na vzvišen holm, kjer se je lesketal v svitu zahajajočega sonca bel gradič. Tam je bil sedež sodišča.

»Sedaj boš pa spet varuh temu — malemu,« šepnila je star-ka in nekaj kakor tiho, vendar ostro očitaneje je zvenelo v njenih besedah, po velem licu pa so ji tekale bridke solze.

Molek je stal sprva nem poleg nje; a pri tem šepetu je dvignil krčevito svoji koščeni pesti v zrak in zamahnil tja proti sinjemu, belemu gradiču ter dejal hripavo:

»To je otroški dohtar! Oj, ti — prekleta pravica — ki te nosi svet!« —

KMETSKA SMRT

Stari Planjavec je bil še trden mož, dasi je gospodaril že nad trideset let na svojem lepem, obširnem posestvu. Življenje njegovo je teklo, kakor teče pač veliki večini, da ne vsakemu kmetškemu gospodarju: v prvi mladosti »pol joka, pol smeha«, potem v mladeniških letih doma dela toliko, kolikor je ravno treba; ob žegnanju in ob semanjih dneh malo več vina v glavo, ponoči pa malo vasovanja in malo tepeža; nato pride ženitev in svoje gospodarstvo in ž njo in ž njim vred — skrbi, pa dela vedno več in več; kako nedeljo ali praznik zvečer romata še polna steklenica in prazen kozarec iz roke v roko, pa čez noč je vse prespano, vse veselje, vse hripavo petje, vse zabavanje, in delo je zopet tu in skrb za pridelek in imetek. Tako pride starost in ž njo želja po počitku. Sin je dorasel; suče se že v drugem oddelku onega kolobarja, katerega završe vsi gospodarji na Planjavi od rojstva do groba; sedaj ob žegnanju že pleše in daje za vino in tepel se je tudi že nekolikokrat; da tudi vasuje, to se razumeje samo ob sebi. Temu sinu torej se izbere nevesta, žena, stari pa leže k počitku; najprej v kot za široko, vedno toplo peč, a potem skoro, skoro venkaj v hladni vrtič okrog bližnje cerkvice svetega Marka.

Dejali smo, da je bil stari Planjavec še trden mož; zato mu ni hodilo na misel, prepustiti posestvo enemu izmed treh sinov ali pa, kakor se je bilo že zgodilo na Planjavi, vzeti zeta

v hišo; saj je imel tudi hčer, ki je bila že za možitev. Stari je hotel še sam delati in skrbeti, dokler je bilo kaj moči. Le nekaj ga je storilo časih čemernega in zamišljenega; od mladosti že je imel bolezen, samo ob sebi ne nevarno, ki se tudi ni pogostoma pojavljala, a gotov ni bil nikoli, ni doma ni v cerkvi, ne, ako je nakladal voz sena, vrhu njega stoječ, ne, ako je šel po ozki brvi, držeči čez bližnji potok. Bôžje ga je metalo, čeprav ne pogostokrat, ali, kakor smo rekli, gotov ni bil nikdar.

»Ubil se bodem ali pa bodem utonil!« dejal je časih, toda navzlic temu je vendar mirno in ravnodušno hodil čez brv ali pa lezel na streho, kadar je bilo treba popravila. »Kakor mi je namenjeno!« tolažil se je potem z onim fatalizmom, ki ga je toliko med kmetskim ljudstvom.

Bilo je jeseni, ko je stari Planjavec znova — menda tretjič v dveh dnevih — ogledoval gola rebra na slamnati strehi svoje hiše.

»Prekriti, zakrpati se mora!« dejal je, vzel s police pri oknu zakrivljen nož, velel sinu Antonu, naj pripravi nekoliko škopnikov ržene slame, sam pa je šel gor v breg do meje, ki je krožila njivo in kjer je raslo med robidovjem dokaj mladih belo-kožnih brez. Pod grmovjem prav na rumenem laporju je slo-nelo mnogo suhe praproti. Te je starec nabral, malo zmel, vložil jo v nizko kotlino kraj njive, nanjo pa vrgel nekoliko suhe jelkovine in smrečja, nalomljenega malo više v meji, ter práprotino vžgal. Skoro je plapolal ogenj iz kupa, na katere-gaje Planjavec še venomer nalagal goriva, in gost, bel dim se je iz pokajočega smrečja valil v dolino. Zdaj je starec vzel nož ter rezal brezovino, trebil posamične šibe in jih metal na kup kraj ognja. Ko je uvidel, da jih bode dovolj, jemal je zopet vsa-ko posebe s kupa, držal jo nad plamenom in vil v trto; saj je

bil sam vse za svoj dom: oratar, tesar, kolar in krovec. Nocoj je hotel luknje v strehi prekriti in za to je potreboval brezovih trt, da priveže slamo ob prekle.

Bil je že malone gotov s trtami; ozrl se je dol proti domačiji, je li Anton tudi pripravil škopo; nagnil se je preko plamena in zavil z desnico trdo brezovo šibo okoli roke.

Kar mu je zašumelo v glavi.

»A-a-a-ah!« zajecal je in po vrojenem nagonu porinil se stran od ognja; a stal je v gorenjem bregu in opotekel se je zopet nazaj.

Božje ga je vrglo. Pal je z obrazom naprej, telo malo v stran na desno držeč, roke pa pomolivši predse. Obe roki sta prišli v plamen, v žerjavico, a on ničesar ni čutil, in da bi bil tudi, moči ni imel več, potegniti jih nazaj. Krč je bil prehud in izgubil je zavest.

Vtem je sin Anton, ki je bil ravno privlekel slamo pod kap, ozrl se gor proti meji ter videl očetov padec. Glasno kričeč je tekkel gor, za njim še sestra in dekla in potegnili so očeta iz ognja. Tudi hlapec je pritekel, drugih sinov ni bilo doma, in prenesli so starca v hišo, na posteljo. Mati Planjavka je hotela pomagati, ali nji je slabo prišlo. Sedaj je svetoval eden to, drugi to, toda roki sta bili tako opečeni, da si nihče ni upal prijeti jih.

»Kislega zelja in ajdove moke dajte okoli,« svetoval je hlapec.

V sili je vsak svet dober. Storili so tako, močili starcu glavo in skoro se je zopet zavedal. A sedaj je tulil od groznih bolečin.

Poslali so po duhovnika in po ranocelnika. Prvi je bil prišel prej, potem drugi. Starec ni mogel več vpiti, ampak apatičen

je bil bolj in bolj. Spovedal se je in, ko ga je potem ranocelnik za silo obvezal, kakor je pač znal, ležal je mirno vznak in le časih, ko so bolečine prihajale neznosne, izvil se mu je hripav: »Uh-uh-uh« prav iz prsi.

Ranocelnik je odhajajoč postal malo na stopnicah pred vežo in Anton mu je odštel plačilo.

»Ne vem, bode li kaj z očetom ali ne! Umrli bodo skoro gotovo!« menil je zdravnik in potegnil rameni kvišku. Hči je na glas zajokala, sin Anton pa ni izpremenil lica, niti zinil besede.

Pozno na večer je bilo, ko so stali vsi domačini okrog očetove postelje. Tudi nekaj sosedov je bilo navzočnih.

»Nesreča, to je nesreča!« zmajeval je z glavo sosed Češek. »Umril bodeš, Planjavec — umrl — tega noben padar ne ozdravi.«

»Saj je tudi ta, naš — tako dejal!« pritrdil je Anton.

Starec je čul te besede, pa niso mu bile strašne; nasprotno — kakor tolažilo se mu zvene.

»Uh-uh-uh,« zajecal je; ali to je bil le dušek te lesnim bolečinam.

Mati Planjavka je čepela na klopi pri peči, pa jokala ni več; edino hči je še časih zaihtela. Mati je sosеду Češku pošepetala nekaj na uho.

Nekoliko časa pozneje je Češek zopet odprl usta. »Planjavec — kaj — ko bi po može poslal? Dobro je, če človek uredi, kar je treba.«

Starec se je ozrl z medlim očesom vanj.

»Kaj praviš?« dejal je.

To je bilo prvo vprašanje, prvi govor po duhovnikovem odhodu.

»I — po može pošljimo — testament napravi!« vpil je Češek in poskusil se nasmehniti. »Saj tako — ni nič — vse ni nič!« pristavil je polagoma, pa nihče ni vedel, kaj ni nič ali kaj misli sosed s to besedo.

»Katere pa hočete?« vprašal je Anton, ko oče ni odgovoril.

»Češek je tu,« rekel je bolnik počasi, »potem pa Bunček.«

»Še eden mora biti,« silil je Češek, ki je bil zvedenec v takih stvareh.

Planjavec je premišljal.

»Kaj pa Kodrè?«

Planjavec je molče odmajal z glavo.

»Ta je baba,« zinila je hči.

»No pa — Mrtinkovec?«

Bolnik je pritrdil kimajoč in pol ure pozneje so sedeli vsi trije sosedje v sobi in tlačili in vžigali svoje pipe-vivčke.

»Oh, oh, oh!« vzdihoval je venomer Mrtinkovec in »umrl bode, umrl bode,« trdil je glasno Češek.

»Kako pa bodeš — Planjavec?« vprašal je Bunček.

»Uh-uh-uh!« dejal je ta in položil glavo po strani proti zidu.

Od domačinov je samo Planjavka ostala v sobi; otroci in posli so bili šli venkaj po opravkih, ki so si jih kar izbirali.

Nekoliko trenutkov je bilo tiho v sobi, le od ure poleg vrat se je čul enakomerni: »Tik, tik, tik.«

Bolnik je prvi izpregovoril.

»Zemljišče naj bode Antonovo,« dejal je počasi in v odmorih, »drugim po osem sto, Miciki pa še kosilo in posteljo in skrinjo, če se omoži —«

»Torej bališče?« vprašal je Češek.

»Ne, samo posteljo, pa skrinjo!« —

Potem so zopet vsi molčali.

»Pa pokopati me mora — z dvema gospodoma!«

»In za svete maše?« vpraša Bunček.

»Sto goldinarjev za rimske maše pa za cerkev tudi petdeset goldinarjev!«

»Pa za sedmino?« oglasil se je Mrtinkovec.

»Tudi sedmino mora napraviti.«

»Kar reci — koliko!« silil je Mrtinkovec, ki je že sedaj požiral sline v mislih, kako se bode jelo in pilo na sedmini.

»Bo že vedel in bode — vedel!« zavrnil je bolnik, ki je govoril vse razločno, dasi pretrgano.

Molčali so sedaj, akoprav jim je bilo vsem še nekaj na jeziku.

In ker nihče sosedov ni zinil, oglasila se je Planjavka tam izza peči:

»Kaj pa meni?«

»Materi pa — doto, ki jo ima v zemljišču, in pa živež do smrti — pa — kot — pa — obleko —«

»In drugega nič?« zajavkala je starka. »Torej za to sem se trudila in delala kakor črna živina?«

Spustila se je v glasen jok.

»Saj sem se jaz tudi!« vzdihnil je Planjavec.

»Da me bodo na stare dni od hiše podili! To sem prislužila!« tarnala je ženica.

Pa nihče izmed mož ni imel razuma za nje boleost.

»Kaj pa dolgovi,« deje Češek, »je li kaj dolga?«

»Saj ve vsakdo zanj!« mrmral je bolnik. »Cerkvi je tri sto goldinarjev pa Juretovemu Pavlu za usnje petnajst goldinarjev in Gostinčarju polpeti goldinar na pijači!«

Sosedje so kimali; za cerkveni dolg so znali vsi, za druga dva ne, ali vedeli so, da je to vse. Planjavec je bil trden kmet.

»Torej meni nič več?« dejala je mati še enkrat.

»Dosti bode imel plačevanja!« mrmral je Planjavec. »Kje bode jemal?«

»To je moje plačilo! Beračit, prosjačit pojdem —«

»Uh-uh-uh!« — zatulil je bolnik na glas.

Hči Micka je stopila v sobo in skoro za njo še drugi; poznali so, da je oporoka gotova.

Planjavec je zopet v steno gledal. Mraz ga je jel izpreletavati, sprva polagoma, potem vedno silneje, da se je postelja tresla.

»Umrl bodem!« rekel je zdajci na glas in krčevito izkušal se vzkloniti kvišku.

»Luč, luč!« vpila je dekla. »Molite, molite!« velel je Bunček in mati Planjavka je pričela moliti na ves glas; vsi so pokleknilili po tleh, samo Anton na klop ob peči. Preden so izmolili nekaj očenašev za verne duše v vicah, imel je Planjavec vse zemeljske skrbi in bolečine za sabo. Ženske so jele jokati, moški pa so se razšli na vse kraje.

Sedaj živi Antonov rod na Planjavi; trd in mehak, surov in nežen, krepak in zdelan, samogolten in dobrosrčen, dober in slab — kakor si ga ogledaš. Pa kadar mrjo ti ljudje — jaz sem jih že videl mreti — smrti se ne boje!

MAMON

(Iz sodnih aktov)

S koro vselej, kadar sem napisal skromno povest, pripetilo se mi je, da je bil po nji razžaljen ta ali oni. Ko sem nekoč risal veselega, dobrovoljnega duhovnika, dejali so, da ščujem proti veri, da sem sam brezverec in da ne mislim o duhovskem stanu tako, kakor mi je misliti; drugič sem opisal osamelega učitelja, kako životari in strada v pogorski vasi, in reklo se je, da zasmehujem učiteljski stan; tretjič sem izkušal naslikati sodnika, ki sodi pravičnega in nepravičnega kmeta, in dejali so, da dajem dušek osebnim svojim mržnjam; potem sem govoril o davkarju in zdravniku in tudi tu se je ponavljalo, da prvega ne maram zaradi davkov, drugega pa — no, bog ga vedi — menda, ker sem prezdrav! Samo ko sem govoril o kmetu, in četudi o najslabšem, molčali so vsi stanovi in tudi kmet sam — saj morda ni čital spisa mojega ali pa ni bil toliko samoljuben, da bi bil v vsakemu kmetu videl samega sebe. In vendar sem imel vselej pošteno voljo govoriti in slikati le resnico, risati človeka v njegovem dejanju in življenju, bodisi grof ali prosjak, svečenik ali potepin.

Tudi danes hočem poseči v pravo, resnično življenje, in ljudje, kateri bodo stopali pred čitateljevo oko, bodo naj in so tudi gole individualnosti, katerim je vse drugo le okvir, iz katerega zatemnelih robov gledajo le še živeje v svet.

Pred mano leži nekoliko drobnih knjižic; v njih je trd, star, oster papir, vezan po okorni roki v nerodne platnice, ki jasno

pričajo, da jih ni imel nikdar knjigovez pod svojim nožem. Na sprednji strani vsake knjižice pa stoji pisano s trdo, moško roko: I. zaklad mojega imetja, potem na drugi: II. zaklad mojega imetja, — dalje: III. zaklad mojega imetja in tako dalje do trinajste knjižice; zakaj toliko jih je v tem starem zapuščinskem aktu iz patrimonialne dobe, v aktu, ki nima za nikogar vrednosti, nego samo — zame — in zame samo zato, da narišem to drobno sliko.

Le-ta se mi je pa odgrnila, prečitavšemu v naglici prvi zvezek — »I. zaklad mojega imetja«. V njem je popoln životopis tega čudnega moža — avtobiografa. Česar pogrešam v prvem zvezku, spopolniti je lahko iz drugih. A iz vseh stopa na dan življenje *enega* življenja od rojstva do smrti, v katerem pa ni mejnikov, kakor jih našteva prislovica — ženitev, otroci — ne, ne, ničesar tega, samo mamon, mamon, od prvega krajcarja do zadnjega tisočaka — vse le mamon — denar; lakomnost od prvega diha do zadnjega ...

Kako različno si pomagamo naprej na svojem potu! Ta si pobere grčavo batino, drugi odreže tenko leščevko, tretji lepo zakrivljeno trto, četrti težak, a gladek drenov klin; peti zopet si odkrhne šibico z vrbine, šesti izteše umetno palico, sedmi koraka ali teče brez vse opore, in tako hodimo drug poleg drugega, drug proti drugemu. Kolikokrat mora pomagati palica! In če govore o tem ali onem, kako navadno je vprašanje: »S čim si je pomagal?« Oj, z batino ali s cepcom, s šibico ali z gladko, umetno izrezljano paličico ali brez vsake opore! A prišel je dalje! Kam? Od zibeli do groba!

Jaz bi dejal, da je bila to prav težka, robata batina, s katero si je gladil pot življenja rajni vikar *Šimon Greben*. Knjižice, zapiski, o katerih sem govoril, našle so se v njega zapuščini

in, ker se je ta že pred več nego štirideset leti obravnavala in prisodila veselim dedičem, leže tudi te knjižice pozabljene v prahu vseh aktov. In tudi v tem prahu je mnogo poučnega in naposled — zakaj bi tega ne trdil — tudi nekoliko poezije! Toda sedaj govôri knjižica: »I. zaklad mojega imetja«!

»Porodil sem se jaz, Šimon Greben, dne 4. malega travna 1792. leta v vasi Selo hiš. štev. 3 v fari Ródine na Gorenjskem in, že ko sem izpolnil osmo leto dobe svoje, poslal me je skrbni oče moj v Polje pri Beljaku na Koroškem, da se tam priučim nemškemu jeziku. Komaj desetletnega dečka so me vzeli od tam in me poslali v Kranj, potem pa v Ljubljano. Doma so imeli lepo posestvo, a tedanje vojske s Francozi, slabe letine in druge nezgode so storile, da so me mogli roditelji podpirati le malo. Dobil pa sem stanovanje pri stari ženici, ki je bila zadovoljna, da so ji oče poslali vsako leto petnajst glav zelja, mernik krompirja, mernik repe, nekoliko korenja za juho ob nedeljah, potem nekaj moke, pšena, jajc, zabele in nekaj goldinarjev v gotovini. Ob tej podpori sem se šolal v Ljubljani.

Neke počitke sem obiskal starega strica župnika, ki je župnikoval pri Sv. Križu na Spodnjem Štajerskem. Sprejel me ni prijazno, ker so ga drugi sorodniki preveč sesali, in mene do tedaj tudi ni poznal. A pozneje je bil čimdalje prijaznejši in ljubeznivejši in, ko sem študiral zadnja gimnazijska leta v Ljubljani, namreč tedanjo logiko in fiziko, dobil sem od nje-ga marsikateri goldinar, ki mi je pomogel poleg zaslužka za privatno poučevanje in podpore roditeljev, da sem končal gimnazijske študije.

Potem je bilo treba voliti stan! Posrečilo se mi je, kar tedaj ni bilo lahko, zaradi obilnih prosilcev, da sem bil sprejet v ljub-

ljansko semenišče. Ker sem ondi imel hrano in stanovanje, obvarovan sem bil vsaj najhujše skrbi, ki me je mnogokrat trla do sedaj, skrbi za vsakdanji kruh.

Posvečen sem bil mašnikom dne 21. velikega srpana 1821. leta V vseh teh minulih devetindvajsetih letih trudapolnega življenja svojega, podpiran sicer od roditeljev in od strica, služiti sem moral večinoma svoj kruh s poučevanjem drugih glav. Toda navzlic temu, da so mi slabo plačevali pouk, prihranil sem vendar toliko, da sem z dnem, ko sem bil posvečen, zabeležil v svoj zapisnik kot prihranjeni sad trudapolnega devetindvajsetletnega življenja znesek za 96 gl. 45 kr.

Ob priliki ordinacije mi je nepozabni moj stric župnik poslal osem srebrnih križavcev à 2 gld. 12 kr., torej skupaj 17gl. 36 kr.

Skupna vsota te dôbe znaša torej 114 gl. 21 kr.
kar sem zabeležil v dnevno knjigo k zakladu I. na strani 1.

Nekoliko pozneje sem obiskal nepozabnega svojega strica župnika — zadnjikrat, zakaj potem se nisva videla več na tem svetu, in pri odhodu mi je podaril gotovih 12 gl. — kr.

Nastavljen sem bil za kaplana pri Sv. Trojici na Dolenjskem in tja mi je poslal nepozabni moj stric župnik 20 gl. — kr.
v bankovcih po pošti z naročilom, naj opravi za to sv. maše, kar sem tudi storil.

Dne 15. listopada 1828. leta, ko sem bil kaplan v Moravčah, prinesel mi je Janez Ambrožič Ropè 200 gl. — kr.

kot volilo rajnega mojega strica, ki je bil umrl nedavno.

Tedaj je bilo mojega imetja skupaj 346 gl. 21 kr. s katero vsoto sklepam I. zaklad, in sicer s ča-som, ko se je končalo moje kaplanovanje.«

Tako pripoveduje knjižica, ki ima naslov »I. zaklad mojega imetja«.

Potem je še dvanajst knjižic in imetje narašča z njimi progresivno.

Ali drugih knjižic ne maram izpisavati, saj je te dovolj. Vse-skozi rišejo natanko tek tega življenja, ki se je končalo bogato ob posvetnih darovih — cekinih in tolarjih — a vendar tako ubogo, tako grozno ubogo in prazno!

Šimon Greben je umrl kot župnik brez oporoke in njega imetje se je delilo po zakonu cerkvi, ubožcem in sorodnikom. Tega imetja ni bilo malo; mnogo tisočakov si je bil prištedil in pristradal do dne, ko je zatisnil oči.

V enem izmed zaprašenih zapisnikov stoji še črno na be-lem, da so po njega smrti našli za pet sto goldinarjev samih krajcarjev in srebrnih grošev po različnih omarah in preda-lih; komisar, ki je zabeležil smrtovnico o njem, poroča, da je štel te groše — ves dan.

Danes nihče več ne ve o Grebenu. Ko sem prebiral oni de-beli akt o zapuščini njegovi in trkal prah raz posamezne liste, posijalo mi je sonce v zaduhli, obokani arhiv, kjer se hranijo ti stari zapiski, in jasen žarek je posvetil na vrsto: »Tedaj je bilo mojega imetja skupaj 346 gld. 21 kr.«

In temu možu, temu Šimnu Grebenu, moral je biti pogled na to številko lepši, mnogo lepši nego meni, ko sem se ozrl od

nje skozi okno v jasni dan na lipo, kjer je pel ščinkavec, ne meneč se za to, je li kaj zrnja pod njo ali ne!

www.omnibus.se/beseda

ISBN 91-7301-042-1